

Letno poročilo Varuha v novi preobleki

Tokratni Bilten predstavlja skrajšano verzijo letnega poročila varuha človekovih pravic za leto 2004. Ker je izvirna, 250 strani dolga verzija preobsežna za množično uporabo, smo se odločili, da čim širšemu krogu ljudi ponudimo "priročajšo" izdajo.

Prepričan sem, da jo boste sprejeli z enakim veseljem kot vse druge biltene. Predstavlja pa tudi nov način obveščanja ljudi o stanju človekovih pravic v Sloveniji, s tem pa tudi eno izmed novih oblik promocije delovanja varuha, ki smo jih uvedli ob deseti obletnici institucije.

Deset let dela, ki ga je ta institucija zaokrožila v lanskem letu, je vseka kor obdobje, ko lahko ugotavljamo, ali je uspešno prestala svoje otroško obdobje in se umestila v družbo tako, kot se je ob njenem nastanku od nje pričakovalo. In prepričan sem, da rezultati desetletnega dela lahko to potrdijo. Med ljudmi je varuh človekovih pravic postal prepoznaven, ljudje, ki imajo probleme, mu zupajo, državne institucije, ki jih nadzira, pa njegove ugotovitve in priporočila v veliki meri spoštujejo.

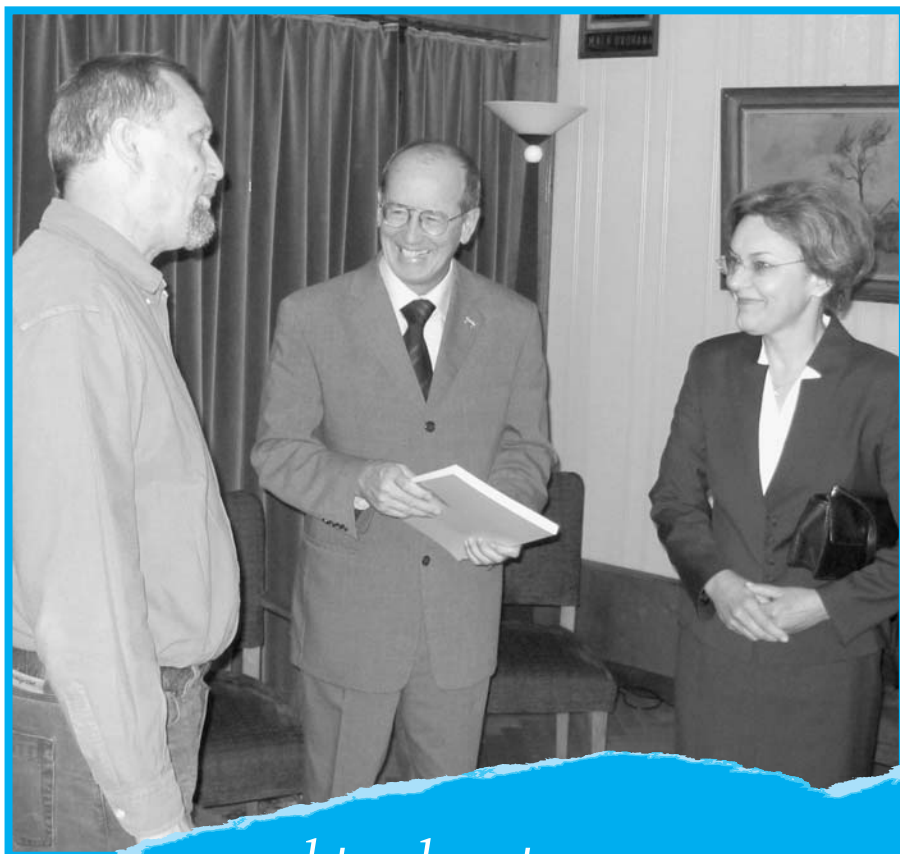
Seveda pa se marsčesa ne da urediti: bodisi da problemi, s katerimi posamezniki prihajajo do varuha, presegajo varuhova pooblastila, bodisi da so nerešljivi, včasih pa tudi ni posluha pri državi.

MATJAŽ HANŽEK, Varuh človekovih pravic

Kakorkoli, veliko težav posameznikov bi brez te institucije ostalo neslišanih in neurejenih, počasi pa spreminjamo tudi odnos države do potreb in želja njenih prebivalcev.

Ker pa je delo Varuha človekovih pravic usmerjeno predvsem na probleme, ki obstajajo, pogledjmo, kje so še vedno težave, ki jih moramo čimprej odpraviti. Čeprav je bilo v lani uresničenih kar nekaj ustavnih odločb, jih še kar nekaj ostaja nerealiziranih. Pri tem moram posebej omeniti duševno zdravje in odnos do izbrisanih. Žal je tudi odnos do drugih manjšin in njihovih problemov podoben. In ker je aktivna strpnost do manjšin tesno povezana z odnosom do človekovih pravic, lahko trdimo, da je brezbrižnost do problemov ljudi še vedno eden največjih problemov te družbe.

Zato lahko ponovim, da pogosto opazamo, da odgovorni posamezniki in institucije neredko porabijo več časa za iskanje izgovorov, da nečesa ne morejo narediti, kot za to, da bi problem odpravili. Eden takih predlogov je tudi zaveza za nenasilno družbo, ki smo ga predstavili v poročilu za leto 2003. V njej smo predlagali, da bi na vseh ravneh (vlada, lokalne skupnosti in civilna družba) sprejeli zavezo, da se bomo dosledno poskušali vzdržati vseh oblik nasilnega obnašanja, začenši z verbalnim nasiljem. Ker je dolžnost države, da vsem ljudem zagotavlja enake razmere za življenje, pa tudi spoštovanje ustave in sprejetih mednarodnih dokumentov o človekovih pravicah, verjamem, da bo šlo naše življenje v to smer. In varuh človekovih pravic bo k temu poskušal še naprej prispevati vse, kar je v njegovi moči.

aktualna tema

Ocena o spoštovanju človekovih pravic in pravni varnosti v državi

O VAROVANJU ČLOVEKOVIH PRAVIC V SLOVENJI ŠE VEDNO NE MOREMO REČI, DA SMO LAHKO ZADOVOLJNI: NEKATERI PROBLEMI SE KLJUB OPOZORILOM VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC KAR NAPREJ PONAVLJAJO, NASTAJAJO PA TUDI NOVI

2-5

Oblike in načini dela

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC VARUJE POSAMEZNIKA V ODNOSU DO DRŽAVNIH ORGANOV, ORGANOV LOKALNE SAMOUPRAVE IN NOSILCEV JAVNIH POOBLASTIL TER NADZIRA NJIHOVO DELOVANJE. NJEGOVA NALOGA JE UGOTAVLJATI IN PREPREČEVATI KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC IN DRUGE NEPRAVILNOSTI TER ODPRAVLJATI NJIHOVE POSLEDICE. TO POČNE NA DVEH RAVNEH. NA PRVI SE UKVARJA S KONKRETNIMI KRŠITVAMI, DRUGA PA JE SISTEMSKE, PROMOCIJSKE IN PREVENTIVNE NARAVE

6-7

Opis izbranih primerov

NA TEM MESTU NAJDETE NEKAJ PRIMEROV, KI JIH JE VARUH OBRAVNAVAL V LETU 2004

8-16

Ocena o spoštovanju človekovih pravic in pravni varnosti v državi

O varovanju človekovih pravic v Slovenji še vedno ne moremo reči, da smo lahko zadovoljni: nekateri problemi se kljub opozorilom varuha človekovih pravic kar naprej ponavljajo, nastajajo pa tudi novi. Vendar je res tudi, da posamezne teme številčno upadajo, a bolj zato, ker so se izčrpale kot pa zaradi dobrega dela državnih institucij. Med te lahko uvrstimo predvsem probleme z državljanstvom in denacionalizacijo. Ponovno pa moramo opozoriti predvsem na dolgotrajne sodne postopke in sojenje v razumnem roku, zaostanke pri reševanju upravnih sporov na prvi in drugi stopnji, neprijazen odnos do uporabnikov storitev, kaj malo pa se je storilo za to, da bi bile pravice otrok varovane v skladu s konvencijo. Še vedno opažamo brezbržnost do problemov

Odnos med človekovimi pravicami in strpnostjo v demokratični družbi je vzajemen: zavzemanje za človekove pravice je ključni element strpnega vedenja

ljudi, ko nekatere institucije porabijo več časa za iskanje izgovorov, zakaj niso pristojne za reševanje problema, kot bi ga porabile za njegovo

rešitev. Nov oziroma še bolj poglobljen

pa je postal problem etike javne besede, kamor lahko uvrstimo tako pisanje nekaterih medijev kot tudi izražanje nestrpnosti nekaterih politikov in poskuse odkrite in prikrite diskriminacije v zvezi s tem. Nekoliko se je izboljšal odnos do Ustavnega sodišča, saj je ostalo le še pet v celoti neizvršenih odločb, medtem ko je bilo v letu 2003 takih odločb deset. Pozitivna sta tudi sprejetje protidiskriminacijske zakonodaje in vzpostavitev institucije zagovornika enakih možnosti, čeprav rezultati volitev kažejo na poslabšanje.

V lanskem poročilu smo opozorili na obisk dveh mednarodnih institucij za človekove pravice in njuna opažanja, ki so bila predvsem o izražanju nestrpnosti za Slovenijo precej neugodna. To sta bila komisija za boj proti nestrpnosti in evropski komisar za človekove pravice Alvaro Gil-Robles. Žal moramo poudariti, da se je v letu 2004 to zelo poslabšalo. Nobena od pomanjkljivosti, ki so jih odkrili, ni bila odpravljena, nekatere so se še zaostrole. Treba je tudi opozoriti, da so ob volitvah, tako evropskih kot nacionalnih, na dan privrele strasti še z večjo močjo. Politiki, namesto da bi tekmovali za glasove volivcev s poudarjanjem strpnosti, so prepogosto poudarjali razlike med ljudmi in njihovo izključevanje. Predvsem tu izstopata odnos do muslimanov ob problemih z gradnjo njihovega verskega in kulturnega centra in odnos do izbrisanih, saj še vedno ni izpolnjena odločba Ustavnega sodišča. Namesto da bi Vlada in Državni zbor sprejela enotni romski zakon in strategijo reševanja romske problematike, s katero bi Rome vključili v slovensko multikulturno družbo zaradi boljšega življenja nas vseh, prepušča ta problem lokalnim skupnostim in lokalnemu prebivalstvu, kar še pogloblja in povečuje konflikte. Podobno je z izbrisanimi.

Poskusi z razrešitvijo problema so bili preveč omahujoči in so se po nepotrebnem sprevrgli v vsedružbeni konflikt z referendumom, kot da so izbrisani največja težava Slovenije.

Vendar je že čas, da spoznamo, da je demokratična družba veliko več kot zgolj pluralnost - sobivanje ljudi, pripadnikov različnih kultur, subkultur oziroma načinov življenja na istem prostoru, ki se med seboj bolj ali manj dobro 'prenašajo'. Je veliko več. Pomeni osebno in družbeno opredelitev za dvosmerne odnose in sodelovanje med različnimi družbenimi skupinami ter obenem zavračanje nestrpnih in nasilnih praks v vsakdanjem in

političnem življenju družbe. Je prizadevanje za vključujočo družbo, ki 'drugih in drugačnih' ne marginalizira, temveč skuša bogastvo raznolikosti izkoristiti za novo kakovost življenja. Odločitve za način življenja, ki temelji na strpnosti, ne moremo pojmovati kot stvar dobre volje večinskih skupin v družbi do manjšin; izhodišče strpnosti je v spoštovanju človekovih pravic. Strpnost ne pomeni zgolj trpnega 'prenašanja drugih in drugačnih ob sebi', temveč izhaja iz prepričanja, da je treba dosledno spoštovati pravice ljudi takšne, kot so: splošno sprejete (pripadajo vsem brez razlik), neodtujljive (nihče jih nikomur ne more odvzeti iz kakršnegakoli razloga) in nedeljive (ni mogoče, da bi nam nekatere pravice pripadle, druge pa ne). Odnos je vzajemen: zavzemanje za človekove pravice je ključni element strpnega vedenja; brez odločitve za strpnost pa obenem ni mogoče doseči ustrezne ravni spoštovanja in uveljavljanja človekovih pravic.

Ob srečanju s predstavniki italijanske in madžarske manjšine se je pokazala predvsem skrb zaradi upadanja števila pripadnikov obeh manjšin med obema popisoma. Poleg tega je še vedno problem z dejansko možnostjo uporabe jezika obeh manjšin v poslovanju z državnimi organi predvsem zaradi zaposlovanja javnih uslužbencev, ki manjšinskega jezika ne poznajo. Tu se kaže problem, ki je pogost tudi na drugih področjih, ko pravice, ki so zagotovljene z Ustavo ali zakoni, ni mogoče v celoti izkoristiti zaradi razhajanj med deklariranim in realnim. Zato ponovno poudarjamo, da ni dovolj, če država posebne pravice obeh ustavno priznanih manjšin zagotavlja formalno, ampak je njena dolžnost njihovo učinkovito izvrševanje omogočiti tudi v vsakdanjem življenju.

Kljub večkratnim opozorilom varuha in sklepom državnega zbora še vedno nimamo usklajene politike za reševanje romske problematike. Vlada je sicer lani sprejela načrt izobraževanja Romov, kar pozdravljamo,

Stavba na Dunajski c. 56 v Ljubljani, kjer so v četrtem nadstropju prostori Varuha človekovih pravic

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

a je to še vedno delno reševanje, saj manjkata tako zakon, ki bi na celovito in sistemsko uredil posebne pravice romske skupnosti, kot tudi enotna politika na vseh področjih: izobraževanje, bivanjski problemi, zaposlitev in socialna varnost. Ljudje, žal pa pre pogosto tudi politiki, vidijo rešitve romskega vprašanja le v povečanem policijskem nadzoru.

PODROČJE DELA	ŠTEVILO ZADEV V OBRAVNAVI V LETU 2004				Delež po področjih dela
	Odprte zadeve v 2004	Prenos zadev iz 2003	Ponovno odprte zadeve v 2004	Skupaj zadeve v obravnavi	
1. Ustavne pravice	90	4	2	96	3,2 %
2. Omejitve osebne svobode	130	9	4	143	4,8 %
3. Socialna varnost	335	33	25	393	13,1 %
4. Delovnopravne zadeve	175	20	4	199	6,7 %
5. Upravne zadeve	406	64	18	488	16,3 %
6. Sodni in polic. postopki	792	85	16	893	29,8 %
7. Okolje in prostor	89	2	7	98	3,3 %
8. Gospodarske javne službe	75	4	3	82	2,7 %
9. Stanovanjske zadeve	127	9	0	136	4,5 %
10. Varstvo osebnih podatkov	20	2	0	22	0,7 %
11. Pravice otrok	162	12	5	179	6,0 %
12. Ostalo	230	16	17	263	8,8 %
SKUPAJ	2.631	260	101	2.992	100 %

Zaradi dolgoletnega izmikanja celovitemu pristopu, predvsem pa prelaganja reševanja romske problematike le na občine, kjer Romi živijo, pa tudi spodbujanja posameznih politikov, je v preteklem letu prihajalo do pogostejših in odmevnejših sporov ter odkritega izražanja nestrpnosti do Romov.

Tudi kolektivno varstvo manjšin, ki niso opredeljene v Ustavi, še vedno ni urejeno. Ministrstvo za kulturo finančno pomaga nekaterim društvom, a je to premalo. K neurejenemu statusu teh manjšin dodatno pripomoreta nedefiniran pojem avtohtonosti in pomanjkljivo opredeljene pristojnosti Urada za narodnosti. Glede na to, da so nekatere od teh manjšin v Sloveniji tudi številnejše, mora Vlada v dialogu s predstavniki teh manjšin čim prej predlagati rešitve, ki bi zagotavljale njihov nadaljnji kulturni in narodnostni obstoj v Sloveniji.

Lani se je še posebno izrazil problem etike javne besede, ki pogosto kaže na nemoč posameznika, ko mediji, predvsem komercialni, neutemeljeno posegajo v zasebnost, razkrivajo identiteto ali objavljajo netočne podatke. Pri tem opažamo, da so pravna sredstva pogosto neučinkovita. Ob tem pa je še posebno skrb zbujajoče, da politiki pogosto še prednjačijo v izražanju nestrpnosti do različnih manjšin.

Na področju **verske svobode** sta bila v lanskem letu posebno odmevna primera nasprotovanje gradnji islamskega verskega in kulturnega centra ter izobraževalnega centra Jehovovih prič. Dogajanju ob tem bi lahko rekli, da je združilo vso izraženo nestrpnost, ki so jo akterji poskušali skriti za drugimi (tehničnimi in upravnimi) vzroki. Ob tem moramo omeniti tudi slabo delo Vladnega urada za verske skupnosti, ki kljub večletnim zahtevam varuha ni pripravil meril za dajanje državnih pomoči verskim skupnostim.

Ob dvojnih **volitvah** in enem referendumu smo zasledili sistemske nepravilnosti, na katere je varuh opozoril že pred leti, a še vedno niso odpravljene. Čeprav je Ustavno sodišče že leta 1997 ugotovilo, da je način ugotavljanja volilnega izida po pošti v neskladju z Ustavo, ta neustavnost še vedno ni odpravljena. Podobno je z določitvijo obsega upravičencev do glasovanja po pošti. Pomanjkljiva sta še dostop invalidov na volitve in zagotavljanje enakih možnosti obeh spolov pri kandidiranju.

Obstaja velika razlika med normativnimi zahtevami in dejanskim stanjem pri **varstvu osebnih podatkov**. Pri tem pogosto prihaja do neposrednega konflikta med dvema ustavnima pravicama: do zasebnosti in do dostopa do informacij javnega značaja, zaradi togosti zakonodaje pa je oteženo, če ne že onemogočeno njuno tehtanje. Vedno bolj je ogrožena zasebnost na delovnem mestu, zato je treba izdelati nadzorne mehanizme.

Slovenija še ni ratificirala fakultativnega protokola h Konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim oblikam okrutnega,

nečloveškega in ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Z njegovo ratifikacijo bi se še bolj zavezali k spoštovanju mednarodnih standardov pri ravnanju z osebami, ki jim je odvzeta prostost. A tudi sedaj pri pregledih zaporov in priporov nismo našli kakšnih posebnih sistematičnih nepravilnosti. Največji problem je še vedno prezasedenost večine zaporov in še bolj priporov, kar še dodatno poslabšuje razmere, ki jih določajo skupne spalnice, izrabljena oprema, pomanjkanje organiziranih aktivnosti, premalo gibanja izven zaprtih prostorov in drugo. Na izboljševanje razmer nekoliko vpliva nov zapor v Kopru, edini tovrstni zavod v Sloveniji, ki v celoti izpolnjuje evropske standarde.

Duševno zdravje: ponovno leto brez sprememb. Lani je Ustavno sodišče ugotovilo neskladje z ustavo tistega dela Zakona o nepravdnem postopku, ki se nanaša na to področje. Pričakovali smo, da bodo pristojni državni organi vsaj po opominu Ustavnega sodišča vendarle odpravili protius-tavnosti ter hkrati celovito uredili pogoje in postopke za sprejem oseb v psihiatrično bolnišnico ali socialni zavod, položaj in pravice teh oseb med zdravljenjem in po njem. A nič. Lahko rečemo, da gre za še en primer, ko državni zbor, vlada in ministrstva ne spoštujejo niti odločbe ustavnega sodišča kaj šele priporočil varuha človekovih pravic.

Zakonodajalec, vlada in pristojna ministrstva le pritrujejo stališčem, da je nujno čim prej sprejeti z ustavo usklajene zakonske ureditve, hkrati pa tega ne storijo. Morda gre pri tem v očeh politikov za manj pomembna vprašanja, ki ne prinašajo političnih točk in zadostnega števila glasov volivcev.

Z odprtjem novega **azilnega** doma je bila odpravljenia večina pomanjkljivosti in napak, ki smo jih zaznali v prejšnjih letih. V času nenapovedane kontrole Centra za tujce v Postojni pa so ravno potekala obnovitvena dela, kar kaže tudi na izboljšave bivalnih razmer tudi za to skupino ljudi. Zaznali pa smo tudi sodelovanje centra z nevladnimi organizacijami, ki z raznimi akcijami pomagajo tujcem k izboljševanju bivalnih razmer.

Ponavljjanje o **kršitvah pravice sojenja v razumnem roku** je vsakoletna stalnica in nič novega ni v letošnjem letu, čeprav se o izboljšavah nenehno govori. Redka so sodišča, ki spoštujejo zakonski rok za razpis glavne obravnave v kazenskih zadevah. Žal pa je mnenje Vrhovnega sodišča, da dvomesečni zakonski rok po 286. členu ZKP "ni pravi zakonski rok, temveč gre za tako imenovani inštrukcijski ali monitorni rok, ki je predviden zaradi postopkovne discipline ..."!? Pogoste so tudi kršitve zakonskih rokov za izdelavo sodnih odločb v civilnem in kazenskem postopku. Čeprav zakon zavezuje sodnika, da pisno sodbo izdela v 30 dneh, v pripornih pa v 15 dneh, smo ugotovili celo primere do polletnega čakanja obdolženca na vročitev sodbe. Težko je sprejeti trditev, da zakonska določila za sodnike ne veljajo, saj so sodniki prvi, ki morajo s spoštovanjem zakonov dajati zgled drugim državljanom.

Prevelika brezbržnost nekaterih institucij do problemov ljudi, ko pogosto porabijo več časa za iskanje izgovorov kot za reševanje problemov

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

Tudi večina pritožb iz Slovenije pred Evropskim sodiščem za človekove pravice se nanaša na sojenje v razumnem roku, kar potrjuje naše ugotovitve. Odlašanje pri vsaki sodni odločitvi ima hude posledice, še posebej pa to velja za delovne in socialne spore, ki še povečujejo že tako hude eksistenčne probleme pritožnika.

S področja **državnega tožilstva** so bile najpogostejše pritožbe povezane z dolgotrajnim odločanjem o vloženi ovadbi ali pa nestrinjanjem z njenim zavrženjem. Pogosto so nam pobudniki sporočali, da je minilo tudi več kot leto dni od vložene ovadbe, pa še vedno niso dobili nobene informacije o tem, kaj je naredilo tožilstvo. Da bi se izognili takim problemom,

Nekoliko se je izboljšal odnos do Ustavnega sodišča, saj je ostalo le še pet v celoti neizvršenih odločb

varuh predlaga, da bi tožilstvo ovaditelju potrdilo prejem ovadbe in ga v razumnih rokih seznanilo s postopkom. Pri tem pa mora tožilstvo tudi preprečevati zlorabe z neuteme-

ljenimi ovadbami z željo zaviranja sodnih postopkov, saj smo naleteli tudi na primere, ko obtoženci vlagajo ovadbe proti vsem, ki so vpleteni v postopek, zato da bi jih izločili ali se maščevali. A poskusi takih zlorab ne smejo vlivati na to, da ne bi tožilstvo resno obravnavalo vsake vložene ovadbe. Zato varuh pričakuje, da bo v takih primerih tožilstvo skrbneje pretehtalo ovadbo, preden bo o njej odločilo.

Pritožbe zoper **policijo** se ne razlikujejo od tistih v preteklosti, tako kot po številu ostajajo enake povprečju zadnjih let, so podobne tudi po vsebini. Največkrat se pritožniki pritožujejo nad načinom izvajanja pooblastil, ki jih imajo policisti pri izvajanju nalog; torej nezakonito ali nekorektno uporabo prisilnih sredstev, zlasti fizične sile ter sredstev za vklepanje in vezanje. Po drugi strani pa se pobudniki pritožujejo nad (ne)učinkovitim opravljanjem nalog, ki so policiji dane. Torej dve nasprotni trditvi: po eni strani prevelika "vnema" pri opravljanju svojega dela, po drugi pa opuščanje dolžnostnega ravnanja. Zato je treba na tem mestu ponovno poudariti, da je policija zavezana učinkovito varovati človekove pravice, kamor spada tudi varnost življenja in premoženja ljudi. Pri tem pa mora biti kar se da korektna in ne sme prekoračevati pooblastil, ki jih ji daje zakon. K temu spada tudi zbiranje obvestil na zakonit način, saj le tako pridobljeni dokazi lahko služijo pri razčiščevanju resnice in ne kršijo človekovih pravic in dostojanstva. Pri pregledih prostorov za pridržanje smo opazili precejšnje izboljšanje, čeprav nekaj problemov še ostaja.

Najpomembnejša novost na področju **upravnih zadev** je bila ustanovitev ministrstva za javno upravo, ki združuje nekatere do sedaj razpršene službe. S tem je Vlada uresničila predloge varuha iz prejšnjih let, saj taka združitev na enem mestu omogoča ukrepe za bolj racionalno in učinkovito in k uporabnikom naravnano delo javne uprave. Eden pričakovanih rezultatov delovanja tega ministrstva je vzpostavitev večje koordinacije med resorji.

V preostalem ni opaziti bistvenih novosti v primerjavi s prejšnjimi leti. Vseeno je treba posebej omeniti zaostanke pri reševanju upravnih zadev na prvi in drugi stopnji, neustrezno organiziranost decentraliziranih enot državne uprave in večkrat neprijazen odnos do uporabnikov. Največji problem, ki se vleče že leta in je dobil tudi mednarodne razsežnosti, je ureditev položaja izbrisanih, ki po nepotrebnem zastruplja politično ozračje. Varuh je o tem izdal posebno poročilo, v katerem sta zajeti vsa problematika in pot za njeno rešitev. Ta pa je le v spoštovanju odločb ustavnega sodišča.

Na nekaterih področjih se je dosedANJI dokajšnji delež pobud zmanjšal. To velja predvsem za tujce (z izjemo izbrisanih), državljanstva, denacionalizacijo, postopke po vojnih zakonih in v zvezi z ugovorom vesti vojaški dolžnosti. Pobude, ki jih še dobimo s teh področij, so predvsem zaradi prepočasne dela upravnih organov.

Tudi pobude v zvezi z **davki in carinami** so najpogostejše zaradi dolgotrajnih pritožbenih postopkov, pa tudi zaradi hude socialne stiske kot posledice davčnega dolga. Komunikacija glavnega davčnega urada z varuhom se je izboljšala, to pa ne velja v celoti za odnos davčnih organov do zavezancev. Pri tem moramo opozoriti na pomanjkljive evidence, kar bi lahko popravil boljši informacijski sistem. Nekaj primerov dvomljive uporabe predpisov, na katere smo opozarjali v preteklosti, je v letu 2004 razrešilo ustavno sodišče s petimi odločbami, ki so potrdile stališča varuha. Varuhova stališča in opozorila res niso zavezujoča, a veljalo bi jim kdaj tudi bolj prisluhniti in ne čakati na odločitev ustavnega sodišča, saj bi tako država lahko prihranila finančna sredstva in ugled, ljudje pa bi imeli manj problemov z njo.

Pobude na področju vzgoje in izobraževanja so tudi v preteklem letu opozorile na več pomanjkljivo rešenih vprašanj in dvomljivih postopkov, pobude v zvezi z nadomestilom za uporabo stavbnega zemljišča pa na nedodelano novo ureditev nadomestila za nezazidano zemljišče.

PODROČJE DELA	ŠTEVILO ZAKLJUČENIH ZADEV							Indeks (04/03)
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
1. Ustavne pravice	57	50	33	67	89	75	77	102,7
2. Omejitve osebne svobode	226	210	211	196	116	133	130	97,7
3. Socialna varnost	438	439	464	494	413	410	369	90,0
4. Delovnopravne zadeve	234	216	179	192	156	140	177	126,4
5. Upravne zadeve	687	730	623	437	520	505	416	82,4
6. Sodni in polic. postopki	959	1.009	1.113	921	863	821	786	95,7
7. Okolje in prostor	65	108	104	124	102	77	85	110,4
8. Gospodarske javne službe	38	79	43	58	59	84	79	94,0
9. Stanovajske zadeve	161	132	124	139	123	121	129	106,6
10. Varstvo osebnih podatkov					26	24	16	66,7
11. Pravice otrok					40	124	147	118,5
10. Ostalo	640	754	549	504	580	311	254	81,7
SKUPAJ	3.505	3.727	3.443	3.132	3.087	2.827	2.665	94,3

Sum, ki smo ga izrazili lani, da se bodo problemi v stanovanjski oskrbi še zaostрили, se je uresničil že letos. Poleg težav, ki jih imajo najemniki v denacionaliziranih stanovanjih, revni in mladi (Stanje smo opisali v posebnem poročilu leta 2002, vendar naši predlogi v stanovanjski zakon niso bili vključeni.) je položaj najemnikov in iskalcev stanovanj zaostрил še nov stanovanjski zakon s tem, ko preveč prepušča stanovanjsko področje trgu in občinam. Trg ni prijazen pomočnik pri premagovanju stanovanjskih problemov za revnejše in mlade družine, predvsem manjše občine pa finančno ne zmorejo graditi. Radikalno uvajanje liberalnih tržnih razmerij na stanovanjskem področju poslabšuje položaj najemnikov stanovanj, uzakonjeni novi krivdni razlogi za odpoved, omejevanje

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

najemnikov pri uporabi stanovanj ter možnosti visokega zvišanja najemnin so pripeljali nekatere najemnike v hude socialne stiske. Predlagamo, da vlada čim prej pripravi spremembe stanovanjskega zakona, ki bo upošteval tudi socialno in demografsko komponento pri zagotavljanju stanovanj.

Čeprav pristojnosti varuha človekovih pravic ne sežejo neposredno na zasebni sektor, vseeno dobivamo veliko pobud zaposlenih v zasebnem sektorju. Celo več: njihovo število se povečuje, vsebinsko pa se odpirajo nova področja. Ob problemu zaposlovanja za določen čas in neskončnega podaljševanja takih pogodb, kar smo opazili in omenili že prejšnja leta, smo letos prejeli tudi več informacij o nadlegovanju ali šikaniranju na delovnem mestu. Žal so pobude praviloma anonimne ali pa se pobudniki identificirajo samo varuhu, ne želijo pa intervencije, ker se bojijo za delovno mesto, kar tudi dokazuje teža tovrstnih dejanj. Temu je treba dodati še nekaj zatrjevanj spolnega nadlegovanja na delovnem mestu, kar še dodatno kaže na nezaščiteno delavcev, ki v strahu pred izgubo zaposlitve privolijo v različne oblike pritiskov. Ker varuh nima pristojnosti do delodajalcev zunaj javnega sektorja, smo, kadar je bilo mogoče, obvestili Inšpektorat za delo, ki se je praviloma odzval korektno in potrdil navedbe. Naše mnenje pa je, da so ukrepi proti delodajalcem v teh primerih včasih preveč mili, saj inšpekcija tovrstna dejanja ocenjuje kot prekršek, ne predlaga pa postopka zaradi kaznivega dejanja.

Brezposelnost in iz tega izvirajoče socialne stiske, podkrepljene s pomanjkanjem ustreznih socialnih stanovanj in subvencij, so še vedno najpomembnejši vir problemov, ki jih zasledimo na širšem področju **socialnega varstva**. Tu pa so pristojnosti varuha omejene: največkrat se znajdemo le v vlogi dajalca prve pravne pomoči, kar sicer ni varuhova temeljna naloga. Ljudi napotimo na center za socialno delo ali pa sami neposredno zahtevamo ukrepanje centra. Pogosti so tudi problemi zaradi konfliktov v družini, ki se največkrat prepletajo z drugimi stiskami, so njihov vir ali posledica. Čedalje več je tudi brezdomstva in problemov, ki izhajajo iz demografskih trendov: staranje prebivalstva. Za brezdomce bi bilo treba več posluha države in lokalnih skupnosti z odpiranjem dodatnih nastanitvenih ali oskrbnih zmogljivosti tudi v sodelovanju z nevladnimi organizacijami, ki so že sedaj pokazale veliko pripravljenost. Čeprav so se v zadnjih letih zmogljivosti za starejše zelo povečale, kar kaže na dokaj dobro delovanje države na tem področju, je tovrstnih zmogljivosti še vedno premalo.

Na področju **pokojninskega in invalidskega zavarovanja** opozarjamo na problem, ki lahko marsikoga prizadane. Zakon, ki je začel veljati v začetku leta 2000, predpisuje, da se v zavarovalno dobo lahko štejejo samo obdobja, ko so bili plačani predpisani prispevki. Zato bi moral ZPIZ najpozneje do leta 2003 vzpostaviti evidence plačil na podlagi podatkov DURS, a jih ni. Ker evidenc ni, zakon pa tudi ni vzpostavil mehanizma, s katerim bi lahko posameznik ugotovil, ali je njegov delodajalec v resnici plačal prispevke in v kakšni višini, se posamezniki ne bodo mogli upokojiti kljub

izpolnjenim zakonskim pogojem. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve mora ta problem urediti še v tem letu. Na področju zdravstva pa so še vedno največji problem zakonsko urejene pravice bolnikov in pritožbeni postopki, kar bo treba nemudoma urediti.

Še vedno obstaja velika nejasnost, kaj pomeni **otrokova korist**, bi lahko povzeli probleme na področju otrokovih pravic - pravni standard je še vedno preveč raztegljiv pojem, ki se razlaga zelo različno ali pa sploh ne upošteva. Pri tem ne mislimo zgolj na pridobivanje otrokovega mnenja, ampak tudi na sodelovanje otrok pri odločanju o njihovi usodi, možnost izraziti mnenja in stališča, sodelovati v procesu odločanja in sooblikovati spremembe. To pomeni priznati otrokom in mladostnikom enakovredno vlogo pri odločanju in spreminjanju praks, predvsem pa spremembo "odraslih" pristopov in konceptov. Zato kaže najprej razviti in utrditi prepričanja odraslih, da je smiselno, potrebno in pomembno upoštevati in vključevati tudi tiste, o katerih odločamo. Pri tem je treba še posebej poudariti, da so sodni postopki predolgi, pogosto pa se ne upošteva ali sploh ne pridobi otrokovega mnenja. Institucije (nekateri centri za socialno delo, sodišča pa tudi policija) so v primerih konfliktov med starši pogosto preveč pasivne ali celo nasprotujejo otrokovemu interesu. Zavedamo se, da je poseganje v družino izjemno občutljivo dejanje, a v primeru ogroženosti otroka, je odločna in hitra intervencija nujna. Prepogosto naletimo na položaj, ko si odločitev za ukrepanje predajajo institucije med sabo in šele odločna intervencija varuha stvari premakne. Lahko ponovimo: zdi se, da nekateri porabijo več energije za iskanje izgovora za neukrepanje kot za samo ukrepanje.

Pozitivna sta sprejetje protidiskriminacijske zakonodaje in vzpostavitev institucije zagovornika enakih možnosti

Preostali pereči problemi na področju **otrokovih pravic** se podobno kot večina drugih ponavljajo skozi vsa leta. Otroci so še vedno pogosto talci in predmet razčiščevanja nerazrešenih konfliktov med ločenimi starši, ki bodisi ne plačujejo preživnine bodisi preprečujejo stike z drugim staršem, odgovorne institucije (CSD, sodišča) pa premalo odločno posredujejo v otrokovo korist. Pri tem moramo poudariti, da tako preživnina ali stiki z

otrokom niso le pravica drugega starša, ampak predvsem pravica otrok. Ni tudi ustrezne obravnave otrok žrtev nasilja, država pa tudi še ni sprejela nobene prepovedi telesnega kaznovanja otrok. Pri institucionalni vzgoji še vedno zasledimo primere slabega odnosa med učitelji in učenci, nasilje med otroki v šolah in neustrezno ali prepozno ukrepanje šolskih delavcev. Tem problemom bi se morale šole bolj posvetiti.

Še vedno pa opažamo tudi neenak položaj mladih s posebnimi potrebami, kjer so še posebno problematični dolgotrajni postopki usmerjanja, tehnična neprilagojenost šolskih prostorov za te otroke in pomanjkljivo poznavanje njihove problematike.

Predaja Letnega poročila 2004 predsedniku državnega zbora Francetu Cukjatiju

Oblike in načini dela

Varuh človekovih pravic **varuje posameznika v odnosu do državnih organov**, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil ter nadzira njihovo delovanje. Njegova naloga je ugotavljati in preprečevati kršitve človekovih pravic in druge nepravilnosti ter odpravljati njihove posledice. To počne na dveh ravneh. Na prvi se ukvarja s konkretnimi kršitvami, druga pa je sistemske, promocijske in preventivne narave. Pri tem so **odnosi z javnostmi** nepogrešljivi del delovanja. Pomenijo predvsem najučinkovitejše orodje, s katerim dosega popravo krivic, prav tako pa delujejo preventivno; prispevajo k ozaveščanju in izobraževanju za človekove pravice ter promociji in informiranju o načinih za samopomoč. Zaradi vedno večjega obsega delovanja na preventivnem področju je bil v letu 2004 oblikovan oddelek za odnose z javnostmi, ki ga sestavljata dve strokovni sodelavki.

Za boljšo informiranost o delu varuha in o možnih načinih samopomoči izdajamo brezplačni bilten "**Varuh - kako zavarovati svoje pravice**", ki je na voljo po vsej Sloveniji na upravnih enotah, v bolnišnicah, ambulantah, knjižnicah, zavodih za zaposlovanje, študentskih in dijaških domovih, fakultetah, domovih za ostarele, nevladnih organizacijah, centrih za socialno delo, zaporih, policijskih postajah ipd. Ker je bila spletna stran varuha neustrezna in neprilagojena posameznim ciljnim skupinam, smo v letu 2004 izdelali **ново vsebinsko in oblikovno zasnovo spletne strani varuha**, ki je namenjena štirim glavnim ciljnim skupinam, pomembnim pri varuhovem delovanju. Te so: potencialni pobudniki, strokovna oz. zainteresirana javnost, mediji ter otroci in mladi. Poleg rednega letnega poročila smo pripravili **dve posebni poročili**: "*Izbrisani*" v letnih poročilih varuha in "*Nasilje v družini - poti do rešitev*".

Varuh deluje na dveh ravneh. Prva je ukvarjanje s posamezno prijavo zatrjevanega kršenja človekovih pravic, druga pa delo promocijske in preventivne narave

V luči opozarjanja na naraščajoče oblike nestrpnosti in diskriminacije smo s pomočjo zunanjih sodelavcev pripravili projekt "**Oblike nestrpnosti v Sloveniji**". Projekt je zajel sklop dogodkov, ki so se zvrstili od 9. do 30. decembra 2004; razstavo Jara kača nestrpnosti, dokumentarni film BRČV2004, razstavo Kalejdoskop gibanja in okroglo mizo Nestrpnost med skrajnim in normalnim. Prav tako kot že leta prej je varuh na področju promocije in izobraževanja posebno pozornost namenil **otrokom in mladim**. Večkrat se je varuh srečal z osnovnošolci in srednješolci, bodisi na prireditvah, delavnicah ali okroglih mizah, ki so jih pripravili otroci sami ali pa jih je pripravila skupina za otrokove pravice na VČP. V okviru tedna otroka pa je bila še posebej odmevna prireditev ob prvi obletnici projekta "**Moje pravice**". Na prireditvi je bil tridesetim slovenskim osnovnim šolam podeljen naslov "otrokovim pravicam prijazna šola". V projekt je bilo vključenih 87 osnovnih in srednjih šol iz vse Slovenije, 1200 učiteljev in več kakor 50.000 otrok in njihovih staršev. Projekt je bil predstavljen tudi zunaj Slovenije, in sicer na svetovni konferenci EIP International, na zasedanju OVSE in v uradu Visokega komisarja za človekove pravice pri ZN. V okviru **Mirovniškega festivala**, ki je potekal v Slovenj Gradcu ob dnevu Združenih narodov, se je predstavil tudi Varuh človekovih pravic. Na prireditvi je bilo mogoče dobiti vse informacije o delovanju Varuha, za to priložnost pa tudi predstavitveni film, ki prikazuje varuhovo sodelovanje z osnovnimi in srednjimi šolami ter televizijske oglase, namenjene promociji otrokovih pravic "Otrokove pravice niso k'r neki, otrokove pravice so zakon!", ki so se sicer vse leto 2004 predvajali na TV Slovenija, ki nam je omogočila brezplačne objave. Kot že vsa leta do sedaj je varuh svoje izkušnje prenašal tudi **študentom**.

V sodelovanju s Pravno fakulteto v Ljubljani je maja zaključil projekt Pravne klinike: "Pravna svetovalnica za begunce in tujce" ter ga z novim študijskim letom na drugo temo zopet obudil. Sofinanciral je stroške prijavnine za spremljevalca na mednarodnem tekmovanju za človekove pravice Rene Cassin v Strasbourgu, kjer je ekipa slovenskih študentov zasedla šesto mesto. Tudi v tem letu smo študentom omogočili opravljanje prakse. Pomagali pa smo tudi vsem študentom, ki so nas zaprosili za pomoč pri izdelavi seminarskih, diplomskih in magistrskih nalog.

Januarja je prišel na obisk **evropski ombudsman** P. Nikiforosa Diamandouros. Njegov namen je bil predvsem še pred vstopom Slovenije v EU seznaniti državljane držav pristopnic z njegovim delom in v katerih primerih in kje naj iščejo pomoč Evropskega ombudsmana. Tudi v tem letu je varuh veliko deloval na **mednarodnih seminarjih in konferencah** ter kot predstavnik institucije z velikim mednarodnim ugledom večkrat aktivno sodeloval z lastnimi prispevki. Tako se je udeležil konference ob 10-letnici delovanja Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI). Svoje izkušnje o razmerju med ombudsmanom in parlamentom je na srečanju ombudsmanov v Kapadokiji prenesel tudi na Turčijo, ki namerava v bližnji prihodnosti vzpostaviti nacionalno institucijo ombudsmana. Marca smo sodelovali na delovnem sestanku o Evropski konvenciji človekovih pravic in vlogi ombudsmana, ki je bila namenjena poslancem v BiH. Maja pa smo se udeležili mednarodnega seminarja o demokratičnih institucijah in demokratičnem upravljanju v organizaciji OVSE na Poljskem. Namestnik varuha Aleš Butala je kot strokovnjak s področja preprečevanja mučenja in nečloveškega ravnanja sodeloval na

Drvo želja na Mirovniškem festivalu v Slovenj Gradcu

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

seminarju za pripravo pododbora za preprečevanje mučenja po fakultativnem protokolu ZN o preprečevanju mučenja. Prav tako varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek še vedno ostaja eden izmed štirih direktorjev evropskega dela Mednarodnega združenja ombudsmanov.

Varuh človekovih pravic, ki ima na uradu specializirano skupino svetovalcev, ki se posveča pravicam otrok in mladih, se je letos že tretjič udeležil letnega srečanja ENOC, ki je bilo tokrat v Walesu. Na srečanju so udeleženci namenili največ pozornosti delu z majhnimi otroki, starimi do pet let, zagovorništvu kulture otrokovih pravic v šolskem okolju in študiji Združenih narodov o nasilju nad otroki.

Varuh človekovih pravic je na podlagi ZVOP (2001) opravljal tudi naloge neodvisne institucije za nadzor varstva osebnih podatkov - za navedene naloge je bil pristojen namestnik varuha Jernej Rovšek, ki se je v tej vlogi dvakrat udeležil sestanka delovne skupine za varstvo osebnih podatkov, ki deluje v okviru Komisije EU, letne konference institucij, ki delujejo na področju varstva osebnih podatkov, ter evropske konference o zbiranju podatkov za merjenje obsega in vpliva diskriminacije.

Tudi leto 2004 ni bilo izjema glede **prenašanja svojih izkušenj drugim**, na novo ustanovljenim ali ustanavljajočim se institucijam ombudsmana ter drugim, ki delujejo na področju varstva človekovih pravic. V ta namen smo obiskali črnogorskega ombudsmana in urad pokrajinskega ombudsmana Vojvodine. Prav tako pa smo na UVČP nudili strokovno pomoč delegaciji Urada za pritožbe iz okoliša Brčko v BiH, devetčlanski delegaciji Ombudsmana Kosovo ter ombudsmanu Avtonomne pokrajine Vojvodine in njegovima namestnikoma. Za predstavitev svojega delovanja mednarodnim institucijam smo izdali povzetek letnega poročila v angleščini, ob desetletnici varuha pa tudi skrajšano verzijo posebne številke biltena.

Izredno pomembno je pri varuhovem delovanju tudi njegovo sodelovanje s **civilno družbo**. Ob zapletih z gradnjo muslimanskega verskega centra, ter zahteva za referendum, na katerem naj bi se volivci odločali o gradnji džamije, je varuh politike večkrat javno pozval, naj naredijo vse, da ne bi prihajalo do diskriminacije. V znak nasprotovanja nasilju nad ženskami se je s simboličnim odtisovanjem rok tudi v Sloveniji začela mednarodna akcija Amnesty International (AI) Ustavimo nasilje nad ženskami. Akcijo je z odtisom dlani med drugim podprl tudi varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek. Varuh se je prav tako udeležil foruma Nestrpnost, diskriminacija in Evropska unija, ki ga je v sodelovanju s Cankarjevim domom pripravil Mirovni inštitut. Sodeloval je na mednarodni konferenci "Izobraževanje in preventive na področju duševnega zdravja: Izobraževanje za spremembo", ki sta jo pripravila Mental health Europe in Slovensko združenje za duševno zdravje ŠENT. Udeležil pa se je tudi strokovno-kulturnega srečanja z naslovom "Ali se zavedamo?", ki ga je pripravilo društvo Ključ - Center za boj proti trgovini z ljudmi.

Varuh se je srečal tudi z večino predstavnikov verskih skupnosti v Sloveniji. V okviru pogovorov v Murski Soboti se je varuh sestal s škofom Evangelizanske cerkve Gezo Ernišo. Prav tako se je sestal s parohom srbske pravoslavne cerkve Peranom Boškovićem, proti koncu leta pa tudi z nadškofom katoliške cerkve Alojzem Uranom. Dvakrat se je srečal tudi s predstavniki Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR).

Varuh se pri svojem delu precej opira na **medije**. To počne predvsem z rednimi novinarskimi konferencami in izjavami za javnost, kjer opozarja na kršitve, ki jih zaznava pri svojem delu. Poleg tega pa varuh od letošnjega leta novinarje obvešča o aktualnih primerih, s katerimi želi ažurno opozoriti na kršitve, ki jih zaznava pri svojem delu. Aktualni primeri so na voljo tudi na spletni strani varuha. Oktobra je varuh podprl stavko novinarjev, v kateri so zahtevali novo kolektivno pogodbo, s čimer je poudaril pomen svobodnega novinarstva in njihovo avtonomijo.

Otvoritev razstave "Jara kača nestrpnosti" ob Dnevu človekovih pravic v Slovenskem etnografskem muzeju

Osrednja naloga Varuha človekovih pravic je reševanje konkretnih pritožb **pobudnikov**, ki se s svojimi težavami obračajo na Varuha s pisnimi pobudami, telefonsko ali neposredno na pogovorih v Uradu ali zunaj sedeža.

Uslužbenci urada se osebno vsak dan na sedežu Urada pogovarjajo s povprečno desetimi pobudniki, informator pa sprejme povprečno 100 klicev na dan na brezplačni telefonski številki **080 15 30**, kjer posameznikom daje osnovne informacije o delovanju institucije ter napotke za oddajo pobud. Večkrat v tem letu je varuh opravil tudi pogovore zunaj sedeža po različnih krajih v Sloveniji. Glavni namen poslovanja zunaj sedeža je omogočiti ljudem po vsej Sloveniji srečanje z varuhom in seznanjanje s problemi.

Izdali smo novo zloženko z obrazcem za oddajo pobude. V zloženki so na poljuden način podane osnovne informacije o Varuhu človekovih pravic RS, kaj so njegove pristojnosti ter kako priti do varuha. Zloženka z obrazcem je izšla tudi v angleščini, saj se na varuha lahko obrnejo tudi tujci, ko jim državni organi, organi lokalnih skupnosti ali nosilci javnih pooblastil kršijo pravice. Angleška različica je na voljo v prehodnih in azilnih domovih, na policijskih postajah obmejne policije, v nevladnih organizacijah, ki imajo stik s tujci, ipd.

Ozaveščanje ljudi o njihovih pravicah je ena pomembnih varuhovih aktivnosti za družbo, ki spoštuje človekove pravice

V letu 2004 je bilo pri Varuhu človekovih pravic **zaposlenih** 33 uslužbencev (vključno z varuhom in namestniki varuha). Med njimi šest funkcionarjev, 18 uradnikov in devet strokovno-tehničnih uslužbencev. Triindvajset zaposlenih ima univerzitetno izobrazbo (med njimi en doktor znanosti in trije magistri znanosti), trije uslužbenci imajo visoko strokovno izobrazbo, dve uslužbenki višješolsko, štirje srednješolsko izobrazbo, en uslužbenec ima opravljen skrajšan program srednjega izobraževanja.

Varuh človekovih pravic je samostojen proračunski uporabnik in kot takšen samostojen predlagatelj za sredstva, ki so namenjena za delo Varuha človekovih pravic. Tak položaj je sestavni del njegove neodvisnosti in samostojnosti, ki jo mora izvršilna veja oblasti spoštovati. Na predlog Varuha je Državni zbor za delo institucije v letu 2004 v državnem proračunu določil finančna sredstva v skupni vrednosti 406,3 milijona tolarjev. Poraba je znašala 380,704 milijona tolarjev, preostanek sredstev je bil vrnjen v državni proračun.

Opis izbranih primerov

VARSTVO ZASEBNOSTI NEKDANJIH OBSOJENCEV

Pobudnik nas je opozoril na izrazito senzacionalističen članek enega od tabloidnih časnikov o "rekordnih umorih", ki med drugim opisuje umor petih ljudi, ki ga je v patološkem afektu v letu 1966 zagrešil pobudnik, tedaj 18-letnik. Zaporno kazen je storilec prestal že pred dvajsetimi leti. Poleg opisa detajlov dejanja, imen žrtev in storilca je bila objavljena tudi sedanja slika storilca s pripisom, da gre za enega najokrutnejših množičnih morilcev. Pobudnik je zatrdil, da se s tem nenehnim "pogrevanjem" zločina, za katerega je odgovarjal, ki se ga kesa in ga skuša pozabiti, grobo posega v njegovo zasebnost.

Nedvomno imajo tudi take osebe pravico do pričakovanja spoštovanja njihovih osebnostnih pravic. Kje so meje posegom v njihovo zasebnost, je včasih težko določiti. Pobudnik se je zaradi nekega drugega podobnega članka, objavljenega v istem časniku, že v letu 1997 odločil za sodno varstvo, vendar o zadevi še ni pravnomočno odločeno. Ker je v šibkem finančnem položaju, smo ocenili, da ni možnosti, da bi lahko posegel po takem varstvu tudi v obravnavanem primeru. Zato smo ocenjevali možnosti, da bi varuh sam dal pobudo Novinarskemu častnemu razsodišču (NČR), naj presoja etičnost ravnanja novinarja, ter hkrati obravnava tudi širše vprašanje načina in obsega objavljanja podatkov o nekdanjih obsojencih, ki so kazni za svoje zločine že davno prestali. Ni namreč videti posebnega javnega interesa za natančno obveščenost javnosti o prav vseh okoliščinah takih že davno minulih dogodkov. Zadeva odpira tudi širša vprašanja, pomembna za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter za pravno varnost v državi, od varovanja zasebnosti do pravice do rehabilitacije. V konkretni zadevi varuh pobude za presojo ni vložil, saj se je pobudnik nanj obrnil prepozno, že po poteku roka, ki ga za obravnavo pobude predpisuje Pravilnik o delu NČR.

PRIDRŽANJE V PSIHIATRIČNI BOLNIŠNICI BREZ SODELOVANJA ZAGOVORNIKA

Pobudnik je bil hospitaliziran proti svoji volji na zaprtem oddelku Psihiatrične klinike Ljubljana. V nepravdnem pridržalnem postopku je Okrajno sodišče v Ljubljani dne 27. 1. 2004 izdalo sklep, da se pobudnik pridržni na zdravljenju na zaprtem oddelku najdlje za en mesec.

Sklep o pridržanju ne spoštuje odločbe Ustavnega sodišča (US) št. U-I 60/03-20 z dne 4. 12. 2003 (Uradni list RS, št. 131/2003). Z navedeno odločbo je US ugotovilo protiustavnost določb od 70. do 81. člena ZNP.

Izraža se problem ETIKE JAVNE BESEDE, ki kaže na nemoč posameznika, ko mediji neutemeljeno posegajo v zasebnost, razkrivajo identiteto ali objavljajo netočne podatke

Hkrati je določilo, da se do odprave ugotovljene protiustavnosti ob uvedbi pridržalne-

ga postopka vsem prisilno pridržanim osebam **postavi zagovornik po uradni dolžnosti**. To temeljno procesno jamstvo, ki ga zahteva navedena določba ustavnega sodišča, pa v pridržalnem postopku zoper pobudnika ni bilo spoštovano.

Sodišče v pridržalnem postopku ni postavilo zagovornika pridržani osebi. Podatki spisa dajejo slutiti, da pobudnik v času sodnega odločanja ni bil sposoben v postopku uveljavljati svojih pravic in pravno zavarovanih interesov ter se enakopravno udeleževati obravnavanja. Pridržanju in zdravljenju je nasprotoval (to izhaja že iz dejstva, da je pobudo naslovil

Otroška delavnica na OŠ Poljane ob praznovanju prve obletnice projekta "Moje pravice" varuhu človekovih pravic), vendar ni uporabil nobenega pravnega sredstva (pritožbe, revizije) v postopku pred sodiščem splošne pristojnosti.

Na podlagi 385. člena Zakon o pravdnem postopku (ZPP) lahko Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije vloži zahtevo za varstvo zakonitosti zoper pravnomočno sodno odločbo. Zoper odločbo, izdano na prvi stopnji, zoper katero ni bila vložena pritožba, lahko zahtevo vloži v treh mesecih od dneva, od katerega odločbe ni bilo več mogoče izpodbijati s pritožbo.

Opustitev postavitve zagovornika pomeni kršitev temeljnega procesnega jamstva, ki ga sicer zagotavlja ustava z garancijo enakega varstva pravic v postopku pred sodiščem po 22. členu ustave. Ker pobudniku v pridržalnem postopku ni bilo zagotovljeno zastopanje, kot to zahteva odločba US, je prišlo tudi do bistvene kršitve določb postopka po 11. točki drugega odstavka 339. člena ZPP v zvezi s 37. členom Zakona o nepravdnem postopku.

Ob tem smo ugotovili, da ne gre za osamljen primer nespoštovanja odločbe ustavnega sodišča. To pa ima lahko hude posledice za pravno varnost oseb, pridržanih proti njihovi volji na zaprtem oddelku psihiatričnih zdravstvenih zavodov.

Tako smo Vrhovnemu državnemu tožilstvu RS naslovili pobudo, da vloži zahtevo za varstvo zakonitosti zoper navedeni sklep, izdan v pridržalnem postopku. V odgovoru je vrhovni državni tožilec potrdil kršitev postopka v pobudnikovi pridržalni zadevi, vendar se je takrat že iztekel čas, določen po sklepu kot skrajni rok za pridržanje. Odločitev v postopku za varstvo zakonitosti bi tako ne mogla (več) vplivati na razmerje pobudnika. To pa pomeni, da za izpodbijanje sklepa o pridržanju takrat ni bilo več pravnega interesa, kar je predpostavka za dopustnost tega izrednega pravnega sredstva. Zato Vrhovno državno tožilstvo ni vložilo zahteve za varstvo zakonitosti.

DISKRIMINACIJA HOMOSEKSUALCEV V ZDRAVSTVENEM DOMU

Nevladna organizacija nas je obvestila, da se v nekaterih zdravstvenih domovih pri zobozdravnikih uporabljajo obrazci, ki s svojo vsebino diskriminirajo homoseksualne paciente in neupravičeno posegajo v njihovo

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

zasebnost, saj zahtevajo izjavo o spolnih navadah in podpis, da niso okuženi z virusom HIV.

V poizvedbi pri zdravstvenem zavodu smo zahtevali njihovo stališče do opisanega ravnanja, predvsem pa so nas zanimale pravne podlage za takšno zbiranje podatkov. Strokovni vodja zdravstvenega zavoda je pojasnil, da podatke zbirajo na podlagi 50. člena zakona o zdravstveni dejavnosti, ki določa, da je vsakdo zavezan zdravniku oziroma zdravstvenemu delavcu, ki mu zaupa svoje zdravljenje, navesti resnične podatke o svojem zdravstvenem stanju. Vsebino vprašalnika je odobril strokovni kolegij za stomatologijo in je usklajen s priporočili FDI (Federation Dentaire International), sprejetimi leta 1989. Zobozdravnik namreč lahko svoje delo opravlja strokovno in za pacienta varno samo, če je seznanjen s celotnim zdravstvenim stanjem pacienta. Uporabo vprašalnikov preverja Zdravniška zbornica Slovenije ob izvajanju strokovnega nadzora s svetovanjem.

V zdravstvenem domu so leta 2001 pripravili svoj vprašalnik, ki se delno razlikuje od zgoraj omenjenega vprašalnika. Med drugim je bilo iz starega vprašalnika črtano vprašanje številka 11, ki se je glasilo: "Ali bi bili lahko izpostavljeni virusu AIDS-a(HIV) zaradi: a) homoseksualne ali heteroseksualne aktivnosti b) prostitucije c) uporabe injekcijskih igel za zdravljenje ali drugo DA NE"

Po navedbah strokovnega vodje zdravstvenega doma so nekateri stomatologi še naprej uporabljali stari vprašalnik, zato so v praksi nastali problemi, na katere smo bili opozorjeni. Takoj po prejemu naše poizvedbe je zdravstveni dom opozoril vse zobozdravnike v zavodu, da morajo pri svojem delu dosledno uporabljati popravljeni vprašalnik. Po pridobljenih podatkih pa tudi drugod v Sloveniji ne uporabljajo več starega vprašalnika oziroma so sporno vprašanje črtali.

Po podatkih zdravstvenega zavoda pacienti vprašalnik izpolnjujejo prostovoljno in do sedaj še niso imeli pritožbe, da bi zobozdravnik zavrnil storitev, če vprašalnik ni bil izpolnjen. Izpolnjeni vprašalnik je dodatek zobozdravstvenega kartona pacienta in hranjen v zaklenjeni kartotečni omari, kar onemogoča dostop do osebnih podatkov nepooblaščenim osebam.

Pobudnike smo obvestili, da po naši oceni iz navedenih dejstev ne ugotavljamo diskriminatornega ravnanja zdravstvenega doma, saj s spornim vprašalnikom dejansko le zbira osebne podatke, ki so kot del zdravstvene dokumentacije nujno potrebni za učinkovito in varno (za pacienta in za zdravnika) zdravljenje. Odnos zdravnika in pacienta mora temeljiti na zaupanju, zato je vsakršen poseg v pacientovo telesno ali duševno integriteto dopusten le na podlagi privolitve pacienta. Šele če bi zdravstveni delavci pogojevali storitve, do katerih imajo pacienti pravico, z določenim ravnanjem ali zdravstvenim stanjem pacienta, bi to lahko pomenilo kršitev predpisov ali diskriminacijo zaradi osebnih okoliščin. V konkretnem primeru pa na podlagi zbranih podatkov ni mogoče pritrditi navedbi pobudnikov, da pacienti "morajo s svojim podpisom jamčiti, da nimajo aidsa".

Glede na navedeno smo ocenili, da je bila pobuda upravičena, saj je zdravstveni zavod zagotovil, da zobozdravniki ne bodo več uporabljali spornih vprašalnikov, kjer sporno vprašanje dejansko ni služilo namenom, ki naj bi jih zagotavljala zdravstvena dokumentacija.

PROBLEMATIČEN IZBRIS IZ EVIDENCE BREZPOSELNIH

Pobudnik nam je v vednost poslal Poročilo o opravljenem nadzoru in Ugotovitveni sklep, oba sestavljena istega dne. Tem listinam pa ni bil priložen zapisnik o opravljenem nadzoru skladno s 25. in 26. členom

Pravilnika o načinu in postopku izvajanja nadzora nad izpolnjevanjem obveznosti brezposelnih oseb. Vanj se vnesejo morebitna nestrinjanja in pripombe nadzorovane osebe. Podpis zapisnika lahko nadzorovana oseba odkloni. Če ni navzoča pri pisanju zapisnika, lahko da nanj v treh dneh svoje ustne ali pisne pripombe. V našem primeru je pobudnik navajal, da z vsebino zapisnika ni bil nikoli seznanjen, čeprav so pripombe na zapisnik edina možnost prigovora na ugotovitve nadzora, saj skladno z določili drugega odstavka 258. člena Zakona o upravnem postopku (ZUP) zoper sklep ni dovoljena pritožba. Brezposelna oseba se torej lahko, če nima vpogleda v zapisnik o opravljenem nadzoru, pritoži šele na odločbo, s katero pa se že preneha voditi v evidenci brezposelnih oseb in lahko nastopijo tudi druge posledice. Pobudnik je zanikal nedosegljivost na domačem naslovu, zapisnik pa mu ni bil dan na vpogled niti v naslednjih dneh. Nanj torej ni mogel dati svojih pripomb, čeprav bi te morda lahko spremenile potek nadaljnjega postopka. Menili smo, da je bilo ravnanje zavoda v zvezi z izbrisom iz evidence iskalcev zaposlitve pre nagljeno, in jim svetovali, naj svojo odločitev še enkrat pretehtajo. Naše mnenje so na zavodu sprejeli.

DUŠEVNO ZDRAVJE:
ponovno leto brez sprememb.
Še en primer, ko državni zbor,
vlada in ministrstva ne spoštujejo
odločbe ustavnega sodišča

NOČNI POČITEK ZA VSE OBSOJENCE

Obsojenec na prestajanju kazni zapora v Zavodu za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni se je pritožil zaradi motenega nočnega počitka. Navajal je, da v skupni spalnici biva tudi obsojenec, ki v času počitka doživlja bolezenske napade, kar je moteče, saj se zaradi tega drugi obsojenci zbujajo sredi noči.

Na posredovanje varuha je Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij potrdila, da je bivanje v prostoru, v katerem je nastanjen obsojenec, ki ima sicer občasne epileptične napade, moteče za druge obsojence. Zagotovila je, da je na to opozorila zavod Dob. V posledici tega je bila sprejeta odločitev, da se obsojenec, ki boluje za epilepsijo, namesti v dvoposteljno sobo. Dodeli se mu tudi primerni sostanovalec, ki bo pripravljen bivati skupaj z njim oziroma mu pomagati ob napadih, saj ga ni mogoče namestiti v samski bivalni prostor oziroma v skupno bolniško sobo.

DVOMLJIVO PRENEHANJE DELOVNEGA RAZMERJA
ZA DOLOČEN ČAS

Pobudnica je navajala, da ni bil uresničen dogovor med njo in direktorico javnega zavoda glede datuma prenehanja delovnega razmerja, ki je bilo sklenjeno za določen čas. Pričakovala je sklenitev delovnega razmerja za nedoločen čas, saj je dobra delavka in je končala tudi dodatno izobraževanje, na katero jo je napotil delodajalec. Priložila je razpored dela, iz katerega je bilo razvidno, da je bila za januar 2004 še vedno voden kot delavka doma, čeprav ji je delovno razmerje za določen čas poteklo že 31. 12. 2003. Ker delavka tudi ni izkoristila vseh dni rednega dopusta za leto 2003, smo upravičeno sklepali, da so dejansko potekali dogovori, da bo delavki delovno razmerje podaljšano bodisi za določen bodisi za nedoločen čas. Delavka se je obrnila na Inšpektorat za delo, Enota Postojna, in že tudi vložila tožbo na Delovno in socialno sodišče. Ocenili smo, da gre lahko za kršitev pravic iz delovnega razmerja, in pisali direktorici javnega zavoda. Predlagali smo, da odločitev glede prenehanja delovnega razmerja ponovno prouči, skuša doseči z delavko dogovor in se tako izogne nepotrebnim sodnim stroškom. Menili smo namreč, da bi delavka v sodnem postopku lahko uspela. Direktorica je ravnala skladno z

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

našim priporočilom, sprejela oceno o nezakonitem ravnanju in z delavko dosegla poravnavo. Zaposlila jo je za nedoločen čas, brez prekinitve delovnega razmerja.

UGOTAVLJANJE DRŽAVLJANSTVA V POSTOPKU DENACIONALIZACIJE

Pobudnica nas je obvestila, da Ministrstvo za kulturo (MK) zavlačuje z reševanjem denacionalizacijskega zahtevka, ki se nanaša na vračilo nepremičnine. Po pregledu dokumentacije smo ugotovili, da se zadeva obravnava pri upravni enoti, sektorju za upravne notranje zadeve, zato smo se tja obrnili za pojasnila. Dobili smo informacijo, da so vodili postopek ugotavljanja državljanstva za upravičenko v skladu s tretjim odstavkom 63. člena Zakona o denacionalizaciji. Dne 8. 4. 2004 so v ponovnem postopku izdali odločbo, zoper katero se je predlagatelj zahteve pritožil na Ministrstvo za notranje zadeve. Ministrstvo še ni odločilo o pritožbi.

Ugotavljanje državljanstva upravičenke je predhodno vprašanje, ki mora biti rešeno pred obravnavanjem zadeve pri MK. Pobuda je po vsebini utemeljena. Vsa leta opozarjamo na prepočasno reševanje zahtev za denacionalizacijo, med drugim tudi na problem dolgotrajnega reševanja predhodnega vprašanja o državljanstvu upravičencev. Razlogi za to so tako na strani organov, ki ne delajo dovolj kvalitetno in ekspeditivno, kot tudi strank v postopku, ki včasih pretirano uporabljajo razpoložljiva pravna sredstva zoper akte, ko so ti končno izdani. V konkretni zadevi seveda varuh ne more nadomestiti odločanja pristojnih organov, niti jih učinkovito prisiliti k bolj ekspeditivnemu delu.

VRHOVNO SODIŠČE SPOROČILO NAPAČNE PODATKE

Pobudnik je eden od upnikov, oškodovancev podjetja Zdenex, d. o. o., v stečaju. Davčni organ je vlagateljem izdal sklepe o obnovi postopka za odmero dohodnine zaradi naknadno ugotovljenih dohodkov iz obresti, ki jih je Glavni urad v pritožbenem postopku potrdil. Pobudnik je sprožil upravni spor in po zavrnitvi njegove tožbe aprila leta 2000 nadaljeval postopek pred Vrhovnim sodiščem. Po štirih letih čakanja na odločitev sodišča je prosil za posredovanje varuha.

Ko smo Vrhovno sodišče vprašali, kdaj lahko pobudnik pričakuje rešitev pritožbe, smo dobili odgovor, da nimajo podatka o tem, da bi v letu 2000 prejeli njegovo pritožbo. Navedli so, da so, da sicer obravnavajo njegovo pritožbo v neki drugi zadevi. Pobudnik nam je sporočil, da informacija, ki jo Vrhovno sodišče posredovalo varuhu, ni točna. Predložil nam je dopis sodišča, s katerim ga to seznanja, da je njegova pritožba v navedeni zadevi prispela dne 18. 5. 2000 in bo kot neprednostna obravnavana po vrstnem redu dospelosti neprednostnih zadev.

Sodišču smo glede na to informacijo znova pisali. Priznali so, da vsebina njihovega prvega odgovora ni bila točna. Svoje opravičilo so pojasnjevali s pomotoma odčrtanimi zadevami v računalniškem vpisu zadev za leto 2000.

ZADEVA JE BILA RAČUNALNIŠKO ZAVEDENA KOT REŠENA, ODLOČBA PA NI BILA IZDANA

Pobudnik je že leta 1998 zahteval vračilo preveč plačane dohodnine za leta 1995, 1996 in 1997. Ker o njegovi zahtevi ni bilo odločeno, se je za posre-

Obisk Evropskega ombudsmana P. Nikoforosa Diamadourisa v Sloveniji

dovanje obrnil k nam. Davčni urad je priznal, da je ostala pobudnikova vloga nerešena. Ko so reševali njegov zahtev iz leta 1996 (odločba o odmeri dohodnine za leto 1995), ki so ga sicer šteli kot pritožbo, so mu, ker je pobudnik poleg vračila dohodnine zahteval tudi specifikacijo dolga, poslali le dopis z izpiskom iz analitične kartice, ne pa tudi nove odločbe. Šteli so, da je bila njegova zadeva po vsebini rešena in je bila kot taka tudi računalniško zavedena, izpisa odločbe pa iz nepojasnjenih razlogov ni bilo. Na podlagi našega poziva so ponovno pregledali stanje zadeve in napako odkrili, pobudniku izdali novo odločbo o odmeri dohodnine za leto 1995 in z njo nadomestili prejšnjo. Na podlagi nove odločbe bo pobudniku tako preveč plačana dohodnina za leto 1995 vrnjena skupaj z obrestmi.

Pobudnik se je zahvalil za posredovanje in komentiral: "Brez vašega posredovanja bi zadeva zagotovo ostala kar v njihovem računalniku ..."

TUDI PRITOŽBENI POSTOPKI V CARINSKIH ZADEVAH SO DOLGOTRAJNI

Pobudnik je kot invalid uvozil osebni avtomobil in izkoristil carinsko oprostitev. Ob kontroli uporabe vozila je bilo ugotovljeno, da se vozilo ne uporablja v skladu z drugim odstavkom 35. člena Uredbe o uveljavljanju pravice od carinske oprostitve, zato je bilo odrejeno naknadno plačilo carinskih dajatev. Carinski dolg je poravnal, hkrati pa sprožil upravni spor. Vrhovno sodišče je sodbo Upravnega sodišča spremenilo, tožbi ugodilo in odločbo carinskega organa odpravilo. Svojo odločitev je oprlo na odločbo Ustavnega sodišča RS, ki je sporno uredbo razveljavilo. V ponovnem postopku je bilo odločeno, da se pobudniku plačani carinski dolg vrne. Pobudnik je menil, da je upravičen tudi do stroškov, ki jih je imel v zvezi s postopkom in zamudnih obresti, zato se je zoper odločbo pritožil. Pritožba je bila pristojnemu organu poslana dne 27. 8. 2003.

Ker se je celotna zadeva reševala že sedem let, je pobudnik zaprosil varuha za pospešitev obravnave njegove pritožbe glede vračila stroškov postopka in zamudnih obresti. Ko smo se pri pristojnem organu Ministrstvu za finance pozanimali, kakšni so časovni okviri obravnavanja pritožb s področja carinskih zadev, so nam odgovorili, da pobudnikova pritožba, ki je bila sprejeta v reševanje dne 4. 9. 2003, ni uvrščena v plan zadev, ki se bodo reševale v letu 2004. Pritožba bo uvrščena v plan zadev za leto 2005 in bo rešena predvidoma v prvem ali drugem trimesečju leta 2005. Ob takem odgovoru smo seveda ostali brez besed (o podobnem odgovoru

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

smo pisali že v Letnem poročilu 2003, str. 198). Opozorila varuha, da bi državni organi morali svoje delo organizirati tako, da bi lahko sproti oz. v zakonskih rokih sprejemali svoje odločitve, so se znova pokazala za potrebna in utemeljena.

Očitno se nujnost hitrejšega reševanja pritožb ne obravnava tudi z vidika stroškov. Če pobudnik s pritožbo uspe, se obveznost države, ki o pritožbi ne odloči, poveča zaradi obresti. Posledice dolgotrajnih postopkov bo morala država poravnati iz proračuna.

SOCIALNA POMOČ ZA PLAČILO PRISPEVKOV ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE?

Pobudnica je stara 96 let in je že 17 let nepokretna. Zanja je skrbela sestra, zdaj, ko je oslabela tudi ona, pa nečakinja. Pobudnica je vdova in po možu, ki je bil zaposlen v rudniku in se z dela v tujini ni vrnil, prejema njegovo pokojnino iz ZDA. Do leta 1985 je redno plačevala prispevke za zdravstveno zavarovanje, nato je zbolela. Pri zdravljenju ni hotela sodelovati, želela je umreti. Tudi zdaj, ko je že toliko let nepokretna, si želi, da bi umrla. Zdravniško pomoč odklanja. Zavrnila je plačevanje prispevka, ki ga je prenehala plačevati že leta 1985. Od trenutka, ko se je njena sestra leta 1996 zglasila na območni enoti Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) in se pozanimala zanja, jo vodijo kot zavezanko in ji pošiljajo položnice za plačilo prispevkov. Pobudnica jih je zavračala, zdaj pa jo vznemirjajo s tem, da ji pošiljajo opomine pred tožbo. Obresti so že presegle glavnico, tako da dolga, ki znaša že več kot 800.000 tolarjev, ne bo mogla plačati.

Za premestitev v dom pobudnica nima denarja, saj prejema le 58.000 tolarjev pokojnine. Oskrbnina v domu bi zanja, ki je nepokretna, znašala okoli 200.000 tolarjev. Kljub vsemu bi jo bili pripravljeni sprejeti v dom. Ne more razumeti, da jo ZZZS ob vseh dejstvih, kjer bi pričakovala skrbno proučitev njenega primera, obravnava tako birokratsko. Njeno vlogo za odpis oziroma zmanjšanje prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje je OE zavrnila. V postopku je med drugim morala predložiti potrdilo ZRSZ, da ni prijavljena v evidenci brezposelnih oseb. Vložila je pritožbo, njeno kopijo pa poslala tudi Ministrstvo za zdravje (MZ). MZ je poslalo ZZZS dopis, v katerem zavod pozivajo, da primer vsestransko prouči. Drugostopenjski organ je pritožbi ugodil, ker je ugotovil, da bi glede na visoko starost, zdravstveno stanje in materialni položaj morebitna izvršba ogrozila njeno preživetje. Za pobudnico se je problem dolga iz preteklosti rešil, vendar ostaja vprašanje plačevanja prispevka za naprej še vedno odprto. ZZZS ji v odločbi (!) svetuje, naj zaprosi za socialno denarno pomoč, da bo to zmogla.

Čeprav vključitev pobudnice v obvezno zdravstveno zavarovanje ni sporna in iz tega izhaja tudi obveznost plačevanja prispevka (če ga zavezanec zmore, ne da bi bilo ogroženo njegovo preživljanje), pa je s stališča dobrega upravljanja

javnih zadev in (enotnega) sistema socialne varnosti nerazumljivo, da je problematičen odpis nekaj tisočakov mesečnega prispevka za zdravstveno zavarovanje, ni pa problematično "prekladanje" javnega denarja s socialnih pomoči na prispevke za zdravstveno zavarovanje in očitno celo ne doplačevanje oskrbnine v domu za starejše v znesku okoli 150.000 tolarjev na mesec.

NEUKREPANJE INŠPEKCIJE

Pobudnica nas je zaprosila za pomoč, ker inšpekcija za prostor ne ukrepa v zvezi z nelegalno gradnjo prizidka k hlevu, ki so ga na severni strani njene stanovanjske hiše zgradili sosedovi. Glede zadeve nam je inšpekcija že leta 2000 sporočila, da naj bi v zvezi s prizidkom k obstoječemu hlevu izdana odločba o odstranitvi prizidka na podlagi 73. člena Zakona o urejanju naselij in drugih posegov v prostor; v začetku leta 2001, da se rok za odstranitev nedovoljenega posega v prostor izteče konec maja 2001; v letu 2003 pa, da je odločba urbanistične inšpekcije izvršljiva in uvrščena v plan upravnih izvršb v letu 2003. Ker do izvršbe ni prišlo, smo v letu 2004 vprašali Inšpektorat RS za okolje in prostor, zakaj izvršbe še ni.

Inšpektorat je odgovoril, da je bila odrejena odstranitev prizidka k hlevu in v izvršilnem postopku v letu 2003 izdan sklep o dovolitvi izvršbe. V pritožbi zoper sklep pa je investitor izpodbijal investitorstvo, tako da postopek dokazovanja dejanskega zavezanca v postopku gradbene inšpekcije še ni zaključen, zato tudi prisilna odstranitev spornega prizidka še ni opravljena.

Po pridobitvi dodatne dokumentacije nas je zanimalo, v čem je razlog, da je inšpekcija z območne enote poslala investitorjevo pritožbo na ministrstvo šele po več kot enem letu od izdaje sklepa o dovolitvi izvršbe. Dobili smo

Najpomembnejša novost na področju UPRAVNIH ZADEV je bila ustanovitev ministrstva za javno upravo

Otroci ob Varuhovi predstavitveni stojnici na Mirovniškem festivalu v Slovenj Gradcu

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

odgovor, da je razlog v veliki količini dela gradbene inšpekcije in kadrovske težavah. Primer pa tudi ni med zadevami, ki bi jih gradbena inšpekcija obravnavala prednostno, saj prijave in postopke rešujejo po določenem prednostnem redu. Pri tem imajo prednost zadeve, ko objekti motijo javno korist, ogrožajo okolje, zdravje, povzročajo nevarnost v prostoru, ležijo na nezazidljivih območjih, na varovanih območjih. Po oceni inšpektorata obravnavani primer ne izpolnjuje nobenega od navedenih pogojev, moti le pobudnika, zato ga ne obravnavajo prednostno.

S pojasnili inšpektorata glede odlaganja izvršb se tako po razlogih kot po načinu ni mogoče strinjati, na kar že nekaj let opozarjamo. Velik obseg dela in kadrovske težave niso opravičljiv razlog za dolgotrajno odlaganje tako preprostega opravila, kot je pošiljanje pritožbe drugostopenjskemu

organu. Tudi javni interes za inšpekcijsko ukrepanje je bil enak v času odloč-

be o odstranitvi objekta, v času izdaje sklepa o dovolitvi izvršbe in v letu 2004 in ni nobene podlage za

Še vedno opažamo neenak položaj mladih s posebnimi potrebami

to, da se inšpekcijsko pojmovanje javnega interesa spreminja. Če ne velja, da je javni interes ugotovljen ob izdaji odločbe in z njo, je presoja, ali in v kolikšni meri je pozneje izginil, lahko zelo arbitrarna.

PRAVICA DO ŠTIPENDIJE KANDIDATKE S POSEBNIMI POTREBAMI

Dijakinja s posebnimi potrebami je prosila varuha za pomoč pri pridobitvi republiške štipendije. Pismu je priložila listine, s katerimi je dokazovala, da za štipendijo prosi že več let, pa je njena vloga vsakokrat zavrnjena zaradi preseganja mejnega zneska dohodka na družinskega člana. Pri obravnavi vloge namreč ne upoštevajo njenih posebnih potreb oziroma osebnih stanj.

Določba 12. člena Pravilnika o štipendiranju omogoča, da se pri ugotavljanju dohodka na družinskega člana v primeru posebnih potreb kandidata ali družinskega člana k dejanskemu številu družinskih članov prišteje še en član, zaradi česar je dohodek ustrezno nižji. Dijakinja je za dokazovanje svojih posebnih potreb vlogi za štipendijo priložila zdravniško potrdilo Kliničnega oddelka za endokrinologijo, diabetes in bolezni presnove, ki pa ga pristojni niso upoštevali.

Pri obravnavi pobude smo ugotovili pomanjkljivo obrazložitev v odločbi prvostopenjskega organa o zavrnitvi pravice do štipendije za šolsko leto, ko se pristojni glede priloženega zdravniškega potrdila oziroma izvida sploh niso opredelili.

Na odločbo se dijakinja tedaj ni pritožila. Predvidevamo, da bi ob kakovostni in popolni obrazložitvi zagotovo lahko pridobila ustrezno dokazilo o svojem zdravstvenem stanju in bi tako morda lahko štipendijo pridobila že v letu 2003/2004. Jeseni 2003 se je, potem ko je spet prejela negativno odločbo in iz obrazložitve ponovno ni bilo videti razlogov za neupoštevanje zdravniškega potrdila o njenem zdravstvenem stanju, nanjo pritožila. Drugostopenjski organ je pritožbo zavrnil, a je vsaj popravil slabo in pomanjkljivo obrazložitev, saj je pojasnil, da se za dokazovanje posebnih družinskih ali osebnih stanj zahteva odločba ali sklep Komisije za razvrščanje, iz katerega bo razvidno, da gre za težjo ali težko duševno ali telesno okvaro oziroma funkcionalno prizadetost kandidata ali družinskega člana.

Pobudnici smo pojasnili, da bo zaradi sprememb predpisov in prakse na področju ugotavljanja in določanja otrokovih posebnih potreb odločba o usmeritvi, ki bi jo izdala pristojna enota Zavoda za šolstvo na podlagi

strokovnega mnenja Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, najbrž ustrezna, če bo seveda dokazala ustrezno vrsto in stopnjo oviranosti oziroma težav. Predlagali smo, naj starši vložijo zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja, kar so v začetku leta 2004 tudi storili.

Postopek je trajal nekaj mesecev (tudi zaradi zastoja pri financiranju članov komisij na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport, ki so izdajo strokovnih mnenj pogojevali s plačilom za delo), a nazadnje je dekle le prejelo odločbo o usmeritvi, po kateri glede na vrsto in stopnjo primanjkljajev, ovir oziroma motenj spada med dolgotrajno bolne otroke in se usmeri v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Pobudnica je bila prepričana, da z uveljavitvijo pravice do štipendije za to šolsko leto ne bo težav. A se je tudi pri vlogi v tem šolskem letu zataknilo. Ponovno je prejela odločbo o zavrnitvi vloge za štipendijo, ker kljub odločbi pristojnega organa o njenih posebnih potrebah ni bil upoštevan tretji odstavek 12. člena pravilnika. Obrazložitev prvostopenjske odločbe ni vsebovala nobenega razloga, s katerim bi bila odločitev o neupoštevanju posebnih potreb kandidatke pojasnjena.

Pobudnica se je na odločbo pritožila in s pritožbo uspela. Drugostopenjski organ je v pojasnilu, ki nam ga je posredoval s kopijo odločbe o odpravi prvostopenjske odločbe in o odobritvi štipendije za to šolsko leto, zapisal, da je pri obravnavi strankine pritožbe upošteval odločbo Zavoda za šolstvo o usmeritvi dijakinje v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, kamor je usmerjena zaradi svoje dolgotrajne bolezni, kot izpolnjen pogoj za upoštevanje prej omenjenega določila pravilnika. Zaradi priznanega dodatnega družinskega člana dijakinja tako ne presega več določenega zneska na družinskega člana.

NEZAKONITA KONTROLA ZAČASNE ZADRŽANOSTI OD DELA S STRANI VARNOSTNIKOV

Pobudnik je večkrat obvestil policijo, da ga doma nadlegujejo in vznemirjajo delavci družbe za zasebno varovanje, ki kontrolirajo "bolniško odsotnost" njegove hčere po naročilu njenega delodajalca. Policija se je sicer odzvala na njegove klice za pomoč in preverjala posamezno prijavo oziroma zahtevo za intervencijo, vendar ni ukrepala, ker ni ugotovila kršitev javnega reda in miru oziroma kršitev Zakona o zasebnem varovanju. Pri tem so policisti Policijskega oddelka Ljubljana Polje prijavitelju tudi pojasnili, da ima varnostnik pooblastilo za izvajanje nadzora bolniškega staleža, in ga napotili na zasebno tožbo.

Po posredovanju varuha je Direktorat za policijo in druge varnostne naloge Ministrstvo za notranje zadeve izdelal mnenje, iz katerega je razvidno, da pravice do posega v informacijsko zasebnost posameznika nimajo družbe za zasebno varovanje oziroma zasebne varnostne službe in njihovi zaposleni varnostniki. Družbe za zasebno varovanje lahko opravljajo svojo dejavnost (varovanje!) na podlagi Zakona o zasebnem varovanju, ne morejo pa izvajati t.i. kontrole bolniškega staleža, saj bi varnostniki v tem primeru kršili določbo četrtega odstavka 29. člena Zakona o detektivski dejavnosti (opravljanje detektivske dejavnosti brez licence detektiva).

Zato je Policijska postaja Moste podala poročilo Inšpektoratu Republike Slovenije za notranje zadeve, saj obstaja sum, da so delavci navedene družbe za zasebno varovanje opravljali dejavnost brez ustrezne licence. Pristojna inšpekcija pa je zavezana ukrepati, če ugotovi nezakonito opravljanje detektivske dejavnosti. O nepravilnem ukrepanju policistov je bila obveščena Uprava uniformirane policije, da bo v okviru izobraževanja vse policiste seznanila s pravilnim ukrepanjem, da v prihodnje ne bi več prihajalo do nepravilnosti.

POROČILO TOŽILSTVU ŠELE PO POSREDOVANJU VARUHA

Pobudnik je Policijskemu oddelku Gornji Petrovci podal prijavo zoper neznanega storilca zaradi kaznivega dejanja kršitve nedotakljivosti stanovanja po 152. členu Kazenskega zakonika RS (KZ). Na tej podlagi je policija zbrala potrebna obvestila, vendar v naznanjenem ravnanju ni ugotovila elementov kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Sporočila je, da je o zbranih obvestilih s poročilom obvestila Okrajno sodišče v Murski Soboti.

Državni tožilec kot organ pregona je dominus litis predkazenskega postopka. Zato je pomembno, da ga policija kot organ odkrivanja obvešča o svojih aktivnostih in ugotovitvah glede kaznivih dejanj, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti. Po določbi sedmega odstavka 148. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP) policija pošlje poročilo državnemu tožilcu tudi, če na podlagi zbranih obvestil ni podlage za kazensko ovadbo. Čeprav je policija izvajala ukrepe po 148. členu ZKP, pa po zbranih obvestilih o tem ni obvestila pristojnega državnega tožilca, kot ji nalaga zakon. Prijavo pobudnika je s poročilom odstopila Okrajnemu sodišču v Murski Soboti. Pri tem ne gre spregledati, da tretji odstavek 147. člena policiji sicer nalaga obveznost, da ovadbo, ki jo je sprejela, takoj pošlje pristojnemu državnemu tožilcu, ne pa sodišču.

Zato smo v intervenciji predlagali, naj policija pošlje poročilo o izvedenih ukrepih in ugotovitvah državnemu tožilcu, in to skupaj z njegovo "prijavo". Policija se je strinjala z našo ugotovitvijo, da bi morala policista, ki z zbiranjem obvestil nista ugotovila podlage za kazensko ovadbo, poslati poročilo Okrožnemu državnemu tožilstvu v Murski Soboti. Tozadevno poročilo je bilo tako poslano šele po posredovanju varuha, več kot leto dni po pobudnikovi prijavi.

NEPRAVOČASNO ODLOČANJE O POTREBNOSTI NADALJNJEGA ZDRAVLJENJA IN VARSTVA V ZDRAVSTVENEM ZAVODU

Kazenski zakonik RS (KZ) v 64. členu trajanje varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu za neprištevnega storilca kaznivega dejanja omejuje na največ 10 let. Hkrati je določeno, da sodišče ustavi varnostni ukrep, ko ugotovi, da zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu nista več potrebna. **Po preteku enega leta mora sodišče vsako leto znova odločiti**, ali sta nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu še potrebna. Prav tako mora zdravstveni zavod, v katerem se izvršuje ta varnostni ukrep, takoj ko meni, da zdravljenje in varstvo v zavodu nista več potrebna, to sporočiti sodišču, ki je ukrep izreklo. **Zdravstveni zavod je tudi zavezan enkrat na leto poročati sodišču** o izvrševanju ukrepa in o uspehih zdravljenja. S tako predpisanim nadzorom obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu je zakonodajalec hotel preprečiti, da bi se pod videzom zdravstvenih ukrepov uporabljale sankcije represivne narave, saj ta varnostni ukrep pomeni poseg v ustavno zagotovljeni pravici do osebne svobode in prostovoljnega zdravljenja.

Ob obisku Psihiatrične bolnišnice Ormož smo obravnavali primer posameznika, ki mu je Okrožno sodišče v Murski Soboti 14. 9. 1999 v zadevi pod opr. št. K 130/99 izreklo varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. Psihiatrična bolnišnica je prvič poročala o izvrševanju ukrepa 14. 12. 2000, sodišče pa je

Varuh z dijaki SŠ Slovenska Bistrica o njihovih pravicah

12. 1. 2001 (kar je očitno že pomenilo večmesečno zamudo) odločilo, da sta potrebna nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu. Drugo poročilo bolnišnice je sodišče prejelo **31. 1. 2001**, v naslednjih mesecih pa še njegove dopolnitve tako, da je odločilo o nadaljnjem izvajanju ukrepa šele **11. 10. 2002** (to je z devetmesečno zamudo od izteka roka po izdaji prejšnjega sklepa). Zadnje poročilo je bolnišnica poslala sodišču **28. 2. 2003** in ga dopolnila šest mesecev pozneje, sodišče pa je **21. 11. 2003** ponovno z več kot mesec dni zamude sklenilo, da je še potrebno nadaljnje zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu.

Reden in pravočasen (sodni) nadzor je določen v interesu posameznika, da varnostni ukrep traja res le najkrajši potrební čas. Opisani primer kaže, da sodišča in zdravstveni zavodi vedno ne spoštujejo časovnih zavez predpisanega nadzora. Tako prihaja do zamud zdravstvenih zavodov pri poročanju o izvrševanju in o uspehih zdravljenja, pa tudi do zamud sodišč pri odločanju o nadaljevanju ali ustavitvi ukrepa. Zanimivo je, da je sodišče v opisanem primeru na poizvedbo varuha sicer pojasnilo časovne okoliščine obravnavanega primera, ni pa navedlo razlogov za zamudo pri odločitvah o nadaljnjem izvajanju varnostnega ukrepa.

Bojimo se, da ne gre za osamljen primer nespoštovanja zakona, ki ima lahko hude posledice za pravno varnost posameznika. Nujna je večja skrb tako zdravstvenih zavodov, zlasti pa sodišč, da ne bo prihajalo do kršitve zakona in v posledici do nedopustnega poseganja v nedotakljivost telesne in duševne celovitosti in pravico do osebne svobode neprostoovoljno hospitalizirane osebe.

PISNA IZDELAVA SODBE PO VEČ KOT ŠESTIH MESECIH

V kazenski zadevi Okrajnega sodišča v Ljubljani pod opr. št. III K 197/2003 je bila sodba razglašena **13. 7. 2004**, pisno izdelana in odpravljena pa šele **17. 1. 2005**. Predsednica sodišča je bila z zamudo pri pisni izdelavi razglašene sodbe seznanjena zgolj zaradi našega posredovanja. Sodnica jo je namreč o zamudi (ustno) obvestila šele **27. 12. 2004**, pri tem pa zamolčala, kdaj je bila sodba razglašena. Hkrati je predsednica zagotovila, da bo sodba izdelana najpozneje do konca leta 2004. To je zapisala tudi v poročilu z dne **27. 12. 2004**, ki ga je predsednica zahtevala zaradi našega posredovanja. Zamudo je opravičevala z obsežnostjo in zapletenostjo zadeve. Po intervenciji varuha je predsednica sodišča s sodnico **17. 1. 2005** opravila tudi pogovor. Sodnica je priznala storjeno napako in zagotovila, da je ne bo ponovila. Pojasnila je, da obravnava zadeve s

S področja DRŽAVNEGA TOŽILSTVA so bile najpogostejše pritožbe povezane z dolgotrajnim odločanjem o vloženih ovadbah ali pa nestrinjanjem z njenim zavrženjem

Sejem otroških izdelkov, ki so nastali v okviru projekta "Moje pravice", na OŠ Poljane

področja nasilja v družini, "v katerih so dokazni postopki obsežnejši, obravnavanje teh zadev pa je za sodnika psihično veliko napornejše od obravnavanja drugih kaznivih dejanj". V letu 2003 je obravnavala tudi več odmevnih zadev, poleg tega je preobremenjena in nima možnosti za delo zunaj delovnega časa. Zaveda se, da to niso opravičljivi razlogi za tako veliko zamudo pri izdelavi sodbe. Zatrdila je, da zadostuje ustno opozorilo, da se to ne bo več ponovilo. Predsednica sodišča je v posledici ugotovljene zamude odredila pregled pravočasnosti izdelave sodnih odločb v vseh zadevah, ki jih je ista sodnica obravnavala v letu 2004. Zagotovila je, da se bo po prejemu teh podatkov in posvetovanju z vodjo kazenskega oddelka odločila o morebitni uvedbi službenega nadzora nad delom sodnice po 79.a členu Zakona o sodniški službi.

Razglašena sodba mora biti pisno izdelana v petnajstih dneh po razglasitvi, če je obtoženec v priporu, v drugih primerih pa v tridesetih dneh. Če

Ponavljjanje o KRŠITVAH PRAVICE SOJENJA V RAZUMNEM ROKU je vsakoletna stalnica, čeprav se o izboljšavah nenehno govori

sodba ni izdelana v tem roku, **mora** predsednik senata **obvestiti predsednika sodišča**, zakaj to ni bilo storjeno.

Predsednik sodišča stori, **kar je potrebno, da se sodba čimprej izdelata** (prvi odstavek 363. člena Zakona o kazenskem postopku).

Rok za pisno izdelavo sodbe je sicer instrukcijski, vendar zakonski rok. Kršitev predpisanega roka za izdelavo sodbe pomeni kršitev zakona. Sodniki pa so zavezani spoštovati zakon. Pričakujemo, da bo odmev zadeve takšen, da se podobno ravnanje ne bo ponovilo ter da bo, če bodo ugotovljene tozadevne okoliščine, zoper sodnico uporabljen tudi ustrezen ukrep.

SODNIK JE ODLOČBO VIŠJEGA SODIŠČA ZA DVE LETI VTAKNIL V PREDAL

Pobudnik se je zoper sklep Okrajnega sodišča v Škofja Loki z dne 17. 4. 1997, opr. št. I 1254/96 pritožil. Višje sodišče v Ljubljani je s sklepom

opr. št. III Cp 710/97 z dne 1. 10. 1997 odločilo o pritožbi in spis vrnilo sodišču prve stopnje 10. 10. 1997. Pobudniku je bil sklep poslan šele 6. 5. 1999 in vročen 12. 5. 1999.

Predsednica Okrajnega sodišča je pojasnila, da sodnik "ni navedel opravičljivega razloga za zapoznelo odredbo za vročitev sklepa". Opozorila ga je, da ni "nobenega objektivnega, niti opravičljivega razloga za tak način njegovega dela". Dodatno smo zahtevali še izjavo sodnika. Vendar tudi iz nje ni razvidno, zakaj je bil sklep višjega sodišča pobudniku vročen tako pozno.

Predsednica sodišča je ob spremljanju sodnikovega dela že prej ugotovila več nepravilnosti. Zato je predsedniku personalnega sveta Višjega sodišča v Ljubljani predlagala, naj personalni svet izdela oceno sodniške službe za sodnika. Predsednik višjega sodišča je odredil službeni nadzor nad delom sodnika. Personalni svet Višjega sodišča v Ljubljani je 20. 5. 2004 izdelal oceno sodniške službe za okrajnega sodnika in ugotovil, da "okrajni sodnik ne ustreza sodniški službi". Sodniku je

(tudi) v povezavi z zamudo pri pošiljanju pritožbene odločbe prenehala sodniška funkcija.

MINISTRSTVO SAMOVOLJNO RAZLAGA PREDPISE

Pobudnica na porodniškem dopustu se je obrnila na varuha, ker ji Center za socialno delo ni hotel izplačati dobroimetja za reševanje stanovanjskega vprašanja, ki ji sicer pripada na podlagi Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Pobudnica je namreč želela dobroimetje porabiti za zmanjšanje višine stanovanjskega posojila, s katerim je kupila stanovanje, center pa je trdil, da se dobroimetje lahko porabi le za plačilo kupnine ob nakupu, ne pa za poplačilo anuitet posojila, čeprav je bilo posojilo namenjeno ravno reševanju stanovanjskega vprašanja.

ZSVDP določa, kaj se šteje za reševanje stanovanjskega vprašanja, in pri tem posebej navaja nakup stanovanja. Menimo, da ni sporno, da se stanovanje ne kupuje kot potrošna dobrina z gotovino, temveč večina prebivalcev RS za ta namen uporabi tudi stanovanjska in druga posojila, saj gre za dolgoročno naložbo v enega temeljnih pogojev za oblikovanje in razvoj družine. Namen zakona je vsekakor bil pomoč (mladim) družinam na določenih področjih, kjer država dejansko lahko pomaga družini, ne da bi se s tem pretirano vmešavala v družino in pravice posameznikov.

Zakon je določil (omejil) višino dobroimetja in namen njegove uporabe, nikjer pa ni določil pooblastila ministru, da bi smel s podzakonskim aktom določiti še posebne pogoje za izplačilo dobroimetja. Na podlagi drugega odstavka 53. člena zakona namreč minister predpiše le natančnejši postopek za uveljavljanje posameznih vrst pravic, vsebino obrazcev in vrste dokazil. Dejstvo, da niti zakon niti pravilnik ne predvidevata izplačila zneska dobroimetja za odplačilo anuitet stanovanjskega posojila, kar navaja v odgovoru ministrstvo, je popolnoma irelevantno, saj zakon očitno tega ni prepovedal, pravilnik pa zgolj ni predvidel, kar po našem mnenju pomeni pravno praznino, ki jo je treba odpraviti z ustreznimi dopolnitvijo pravilnika. Nedopustno se je sklicevati na dejstvo, da pravilnik nečesa ni predvidel in da zato pravice, ki jo sicer določa zakon, ni mogoče uveljaviti. Pravilnik kot podzakonski akt mora omogočiti izvajanje določb

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

zakona, ne pa njihovega uresničevanja omejevati. Menimo, da je ministrovo tolmačenje zakona v nasprotju z zakonom, saj samovoljno omejuje pravico, določeno z zakonom. Še več, takšno tolmačenje celo sili upravičenca, ki želi uporabiti sredstva dobroimetja za zmanjšanje že sprejetih obveznosti, da poskuša izigrati zakonsko ureditev in za praktično novo stanovanje pridobi fiktiven predračun za adaptacijo. Po naših informacijah se v praksi to že dogaja, saj centri za socialno delo, pa tudi noben drug državni organ, ne nadzirajo namenske porabe izplačanega dobroimetja. Zato je toliko bolj nesmiselno vztrajati pri omejitvah, ki niti nimajo zakonske podlage.

Glede na navedeno smo ministrstvu predlagali, naj prouči naše pripombe ter oblikuje ustrezne spremembe pravilnika o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo, ki bodo omogočile izplačilo dobroimetja tudi za poplačilo ali zmanjšanje stanovanjskega posojila.

Varuh se je sestal tudi z ministrom, pristojnim za družino, in posebej poudaril, da se ministrstvo v svojih odgovorih spreneveda in noče razumeti problema. Minister je izrazil pripravljenost, da bo ustrezno dopolnil pravilnik, če bo na sestanku strokovnjakov ministrstva, službe vlade za zakonodajo in varuha takšen predlog oblikovan. Sestanek ni bil sklican, zato smo posredovali v kabinetu ministra, vendar zaman.

SKUPNO STARŠEVSTVO IN OTROKOVA KORIST

Sodišče je v avgustu na predlog očeta z začasno odredbo zaupalo mladoletna otroka (5 in 7 let) staršema (med katerima ni nikakršne komunikacije) v skupno starševstvo, in sicer tako, da otroka ostajata v stanovanju, starša pa se vsak teden izmenjavata in za preživljanje otrok polagata denar na skupni tekoči račun. Kot je bilo po mnenju Centra za socialno delo (CSD) glede na dotedanje odnose med staršema pričakovati, takšna odločitev nikakor ni v korist otrok. Otroka sta v nenehnih stresnih situacijah (prepiri ob vsaki izmenjavi, menjanje ključavnice, grožnje, izzivanje, odprto stanovanje in pokvarjena ključavnica, zalepljena vrata, uničevanje osebnih predmetov in garderobe, pisanje nesramnih sporočil, manipuliranje z otroki, oče ne polaga denarja na skupni račun). Kljub številnim poročilom policije in dopisom CSD sodišče do konca leta 2004 še ni ugodilo zahtevi matere za spremembo začasne odredbe, ki jo je vložila v septembru.

V tem primeru je sodišče v celoti prezrlo, da skupno varstvo in vzgojo pri nas zakonodajalec **ni sprejel kot pravilo, ampak kot možnost skupne odločitve staršev**, torej njunega soglasja, saj sta skupna vzgoja in varstvo v korist otrok mogoča le v primeru dobre komunikacije med staršema in nenehnega sodelovanja. V nasprotnem primeru je takšna odločitev prisilna in v nasprotju z njihovo koristjo.

NEZAKONITA IZREDNA ODPOVED POGODBE O ZAPOSLOTVI

Inšpektorat za delo je na podlagi zahtevka varuha pri delodajalcu opravil inšpekcijski nadzor in ugotovil, da je bil postopek izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi

izveden v nasprotju s predpisi. Prav tako je ugotovil, da je delodajalec nezakonito pogojno odložil učinkovanje izvršitve izredne odpovedi za čas enega leta, ob tem da pobudnika ni odjavil iz socialnih zavarovanj in mu ni zaključil delovnega razmerja, temveč mu je omogočil nadaljnje delo skladno z veljavno pogodbo o zaposlitvi.

Ob nadzoru je delodajalec inšpektorici zatrdil, da bo delavcu vročil pisni preklic celotnega postopka in same izredne odpovedi. Ker je to dejansko storil in inšpektorici posredoval tudi dokazilo o navedenem, zoper njega v tem delu ni ukrepala. Inšpektorica pa je izdala delodajalcu ureditveno odločbo zaradi nepravilnosti pri odrejanju dela prek polnega delovnega časa in poslala tudi predlog sodniku za prekrške. Inšpektorica je ugotovila tudi nepravilnosti glede odštevanja časa in plačila za čas pitja kave.

Delodajalec, ki sicer skladno s predpisi zagotavlja svojim delavcem 30-minutni odmor za malico, lahko čas pitja kave v učinkovitem delovnem času izrazi le tako, da podaljša delovni čas za čas pitja kave, vendar mora biti to razvidno iz evidence o delovnem času in njegovi izrabi za vsakega posameznega delavca. Zaradi nepravilnosti v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela je bila delodajalcu prav tako izdana ureditvena odločba.

ŠKODLJIVO DELO STEČAJNEGA UPRAVITELJA

Pobudnica nas je seznaniila z ravnanjem stečajnega upravitelja v stečajnem postopku na Okrožnem sodišču v Mariboru, opr. št. St 5/95. Izrazila je skrb, da bo oškodovana zaradi posojanja denarja zasebni gospodarski družbi, saj slednja ni vrnila denarja.

Sodišče nam je pojasnilo, da je stečajna upraviteljica res dala posojilo pet milijonov tolarjev, ki pa ga gospodarska družba (še) ni vrnila. Ob tem je poudarilo, da bi nevrnjen znesek le minimalno vplival na poplačilo upnikov, saj pomeni le 0,0046 odstotka stečajne mase. Hkrati je zagotovilo, da bo, če zneska ne bo vrnil posojiloje-malec, nova stečajna upraviteljica vračilo zahtevala od njene predhodnice. V skrajnem primeru sodišče ne bo dovolilo izplačila nagrade stečajni upraviteljici. Znesek njene nagrade po mnenju sodišča ne bo bistveno nižji od petih milijonov tolarjev.

Otroci OŠ Glazija na obisku pri Varuhu

Še vedno obstaja velika nejasnost, kaj pomeni OTROKOVA KORIST, bi lahko povzeli probleme na področju otrokovih pravic

P O V Z E T E K L E T N E G A P O R O Č I L A

Sodišče je tako prepričano, da ravnanje nekdanje stečajne upraviteljice ne bo imelo oziroma bo imelo minimalen vpliv na poplačilo upnikov.

Da se nepravilnosti pri posojanju denarja ne bi več dogajale, je sodišče zaostriло nadzor nad delom stečajnih upraviteljev. Tako je opredelilo podatke, ki jih morajo slednji sporočati vsake tri mesece.

Sodišče pa kljub temu tudi opozarja, da takšnih ali drugačnih nepravilnosti pri delu stečajnih upraviteljev tudi v prihodnje ne more povsem izključiti, saj je vedno mogoče, da stečajni upravitelj, ki na podlagi 79. člena Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji izvršuje pravice organov upravljanja in lastnika, vodi posle dolžnika ter ga zastopa, kakšen pomemben podatek zamolči.

Treba je poudariti, da ima stečajni senat možnost, da ob skrbnem nadzoru dela stečajnega upravitelja (pravočasno) ugotovi slabo ali celo škodljivo poslovanje stečajnega upravitelja in učinkovito ukrepa. Predsednik stečajnega senata, stečajni senat in upniški

odbor lahko od stečajnega upravitelja tako zahtevajo tudi izredno poročilo.

Sum, ki smo ga izrazili lani, da se bodo problemi v stanovanjski oskrbi še zaostriли, se je uresničil že letos

Predmet izrednega poročila je potek posameznega pomembnejšega posla, torej takšnega, ki lahko pomembneje vpliva na hitrost postopka ali stanje razdelitvene mase.

Tudi v danem primeru bi stečajni senat ob pomanjkljivih podatkih o posojilu ali boniteti posojilojemalca lahko zahteval še dodatne informacije in tako preprečil (morebitno) oškodovanje stečajne mase.

DISCIPLINSKI POSTOPEK PO POLŽJE

Pobudnik je v letu 1994 pooblastil odvetnika zaradi uveljavitve odškodninskega zahtevka. Ker pogovori z zavarovalnico niso bili uspešni, mu je odvetnik zagotovil, da je 20. 5. 1998 vložil odškodninsko tožbo. Pozneje pa se je odvetnik začel izogibati pobudnika in slednji z njim ni mogel priti v stik. Pobudnik je sam poizvedel na sodišču, kjer pa so mu 1. 10. 1999 sporočili, da odškodninska tožba ni bila vložena.

Tako je prišlo do absolutnega zastaranja odškodninske terjatve, pobudniku pa je v posledici nastala škoda. Pri zastopanju odvetnik očitno ni ravnal vestno, pošteno, skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike.

Razočarani pobudnik je 9. 12. 1999 prijavil odvetnika Odvetniški zbornici. Zaradi posredovanja se je obrnil tudi na varuha. Disciplinski tožilec zbornice je zahteval uvedbo disciplinskega postopka. Kljub številnim urgencam pobudnika in posredovanju varuha pa je disciplinska komisija

„Romsko vprašanje“

pa se je izkazala disciplinska komisija druge stopnje, ki je o pritožbi odločala šele 3. 2. 2004. Takrat je lahko le ugotovila, da je zaradi preteka štirih let od dneva kršitve "najpozneje 1. 10. 2003" nastopilo absolutno zastaranje pregona disciplinske kršitve. Na poizvedbe varuha je vodstvo zbornice pojasnilo, da ji "ni znano", zakaj se je disciplinska komisija druge stopnje sestala šele 3. 2. 2004. Hkrati je tudi zbornica ugotovila, da je imela disciplinska komisija druge stopnje "dovolj časa za odločitev", ter izrazila upanje, da se podobni primeri ne bodo več dogajali.

OPRAVA DELOŽACIJE BREZ SKLEPA O IZVRŠBI

Izvršiteljica je v postopku izvršbe opr. št. In 2003/00713 Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki se je vodil zoper sosedo, iz nepremičnine odstranila tudi pobudnico, skupaj z njeno materjo. Njune stvari je odpeljala v svoje skladišče, tako da jih je pobudnica lahko prevzela šele ob plačilu 147.500 tolarjev. Nepremičnino je upnik naslednji dan porušil.

Iz navedb v pobudi in iz priložene dokumentacije, je bilo mogoče razbrati, da se je pobudnica že pred leti, brez kakršne koli povezave z dolžnikom ali njegovo uporabo prostorov, ki so bili predmet izvršbe, naselila v prostore, in to na podlagi dovoljenja podjetja, v katerem je bila zaposlena.

Ko je šlo podjetje v stečaj, je v letu 1995 na javni dražbi te prostore kupila oseba, ki je upnik v omenjenem izvršilnem postopku. Upnik je kot lastnik nepremičnine v letu 1998 pobudnico opozoril, da bo zoper njo prisiljen ukrepati po sodni poti, če prostorov ne bo izpraznila, vendar pa po navedbah pobudnice zoper njo nikoli ni vložil tožbe na izpraznitev.

Sodišče smo z več dopisi opozorili, da ima izvršba na izpraznitev in izročitev nepremičnin lahko učinek le proti dolžniku in osebam ter stvarim, ki so v stanovanju zaradi dolžnika oziroma katerih podlaga za bivanje ali nahajanje v nepremičnini izhaja iz dolžnikove.

Žal pa se sodišče na naše posredovanje ni ustrezno odzvalo. Vsakič smo prejeli odgovor, da je bila deložacija opravljena v stanovanjskih prostorih, ki so predmet tega izvršilnega postopka, medtem ko je bilo naše vprašanje glede oprave izvršbe zoper tretjo osebo v celoti spregledano. Sodišče se je torej izognilo pojasnilu bistva stvari. Ker pa se pobudnica tudi ni več odzivala na naše poskuse, da bi z njo znova vzpostavili stik, obravnavanja pobude nismo nadaljevali.